

50487

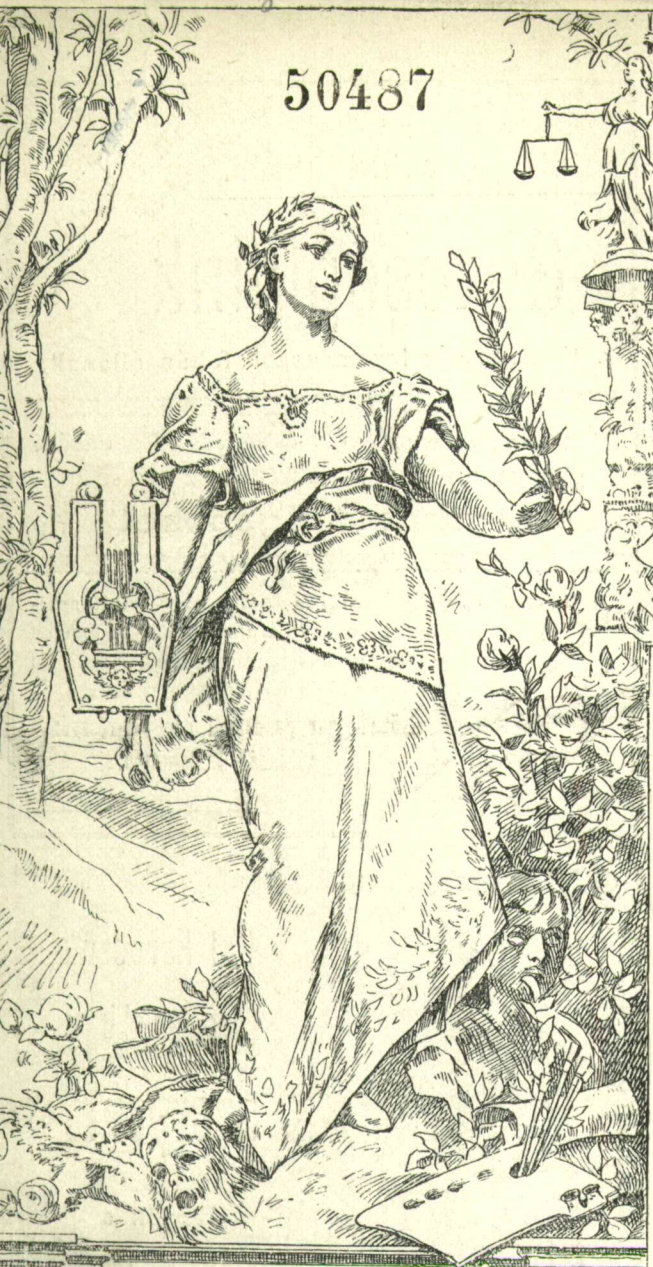
A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF.

14. szám.

VIII. Évfolyam.



Öcs. és kir. Fensége udvari szállítója.

Haldek Ignác

Magnagykereskedése.

Budapest, Károly-körút 9. sz.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

VII. Erzsébet-körút 6. sz.



CSERNÁTONY LAJOS.

Budapesti villamos városi vasut részvénytársaság.

Hirdetmény.

A budapesti vilamos városi vasut részvénytársaság t. cz. részvényesei az 1897. évi április hó 14-ik napján délelőtti 11 órakor a társaság helyiségeiben VII., Kertész-utca 20. szám alatt tartandó

VI. rendes közgyűlésre

ezennel tisztelettel meghivatnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság évi jelentése és az abban foglalt indítványok.
2. Az 1896. üzleti év mérlegének és zárszámadásának előterjesztése.
3. A felügyelő-bizottság jelentése és a fölmentvény megadása iránti indítvány.
4. A nyereség felosztására vonatkozó javaslat.
5. Az alapszabályok módosítása az egy millió forint névértékű elsőbbségi kötvények kibocsátása folytán.
6. Az alapszabályszerűleg kilépő igazgatók helyeinek betöltése iránti intézkedés.

A részvények letéhetőek f. évi április hó 6-ig az angol-osztrák bank budapesti főkelepeánél, V. Fürdő-utca 6. sz. a.

Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályokból.

18. szakasz. Minden részvényes jogosítva van a birtokában lévő minden 25 darab társasági részvény után egy-egy szavazatot a közgyűlésen gyakorolni. Szavazati joggal bíró azon részvényesek, kik a közgyűlésen személyesen, vagy helyettes által részt venni kívánnak, kötelesek a közgyűlés megtartására kitűzött határnap előtt 8 nappal részvényeiket a le nem járt szelvényekkel együtt az igazgatóság által a közgyűlést egybehívó hirdetményben kijelölt letéti helyeken letenni.

20. szakasz. Az évi mérleg és zárszámadás, valamint a felügyelő-bizottság jelentése a K. T. 198. §-a értelmében a közgyűlés megtartását megelőzőleg 8 nappal a társaság helyiségeiben közzétételre kitétetnek.

21. szakasz. Azon részvényesek, kik személyesen nem jelennek meg a közgyűlésen, magukat egy e czélból külön meghatalmazott szavazatképes részvényes által képviseltethetik. Kiskorúak, vagy gondnokság alatt állók törvényes képviselőjük által képviseltetnek; nők és jogi személyek oly meghatalmazott által is képviseltethetik magukat, kik maguk nem részvényesek.

Első magyar

gazdasági gépgyár részvény-társulat.

külön szakszótály.
Első részvénytársaság

Gőzcséplőink

a tökéletesség legmagasabb fokán állanak.

Magyarország legnagyobb és egyedüli Gazdasági gépgyára, mely a gazdálkodáshoz szükséges összes gazdasági gépeket gyártja.

Részletes árjegyzékkel és szakbavágó felvilágosítással díjmentesen szolgálunk. — Kérjük minden kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni, készséggel adunk kimerítő és felvilágosító választ.

Különlegességek borkészítési gépekben.

Első magyar gazdasági gépgyár-részvénytársaság Budapestben.

Csimre ügyelni tessék!

*Pannonia szálloda
Budapest, Kerepesi-ut 7. sz.
A nemzeti színház mellett.*



Hol keressük
a legjobb
arczport?

Kérjük a
Müller J. L.-
féle

Blaha-Serail-Pouder-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznőnk kedvelt arczporát, mely egy nappal, mint éjjel használva, minden arczpor között a legjobb; kiváló szakemberek által megvizsgálva, végleg tisztának és teljesen ártalmatlannak találtatott. Mint pipereszert nélkülözhetlen, az arczbornak a legszebb fehér színt, üdeséget, szépséget és pirt kölcsönzi. Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 frt.

Crème Pompadour,

ez azon szer, melylyel a híres Pompadour asszony esodás szépségét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártalmas lett volna. A »Crème Pompadour« az arcz és kéz bedörzsölésére használtatik reggel és este, azután »serail pouderrel« lesz behintve.

Kapható a gyáronál **MÜLLER J. L.** Egy tégely 1 frt 60 kr.

illatszer- és pipereszappan gyári raktára

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 2. sz. alatt.

Nagy raktár rendkívül jó minőségű

fog-, haj-, ruhakefékben és fésűkben.

Utánzásoktól óvatik.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legújabb égvényes
SAVANYU-KUT

Bekötési táblák

„A HÉT“ XIII. és XIV. kötetéhez elkészültek és kötetenkint 1 frt 30 kr. előleges beküldése után portomentesen kaphatók.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre fr. 10.—

Félévre > 5.—

Negyedévre > 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— 2 — Budapest, április hó 4. — 2 —

*Ápril 1-jével kezdődik az új évnegyed.**Azon tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése márczius végével lejárt, tisztelettel kérjük, hogy előfizetéseiket hova előbb megújítani sziveskedjenek.**Előfizetési feltételek: Egész évre 10 frt. Félévre 5 frt. Negyedévre 2 frt 50 kr.**A HÉT kiadóhivatala,
VII. ker., Erzsébet-körút 6. szám.*

Krónika.

A magányos.

— ápr. 2.

Szürke, hűvös magyar szeptember volt. Fenerbagcseba készültem. Fenerbagcse egy kis nyaralóhely Kadikői alatt, az ázsiai oldalon. Konstantinápolylyal szemközt. Gránátalma-fák erdejében egynéhány görög fa-ház. Husz lépésre a Mármora, égető napsütés október végéig és olyan hullámzás, hogy Ostende semmi hozzá képest. Oh, három hétig ott lenni a főnyenyen, a hőség, a világosság, a tengerharsogás közepett!...

Csütörtökön délben elszaladtam a Dorottya-utczába, Malvieuxhöz (én régi ember még mindig csak úgy hívom) napoléonokra váltani azt az egynéhány száz forintot. Önök, nagyságos olvasóim, mindent tudnak; de azt nem tudják, hogy milyen édes, milyen tündéri dolog Malvieux-nél napoléonokat vásárolni. Az a szabadság, az a Kelet, az az ifjúság, az a boldogság. És mikor az a negyven vagy ötven arany odaperdül a fehér kőlapra, az a gyönyörűen ápolat bajuszu, korrekt banktisztviselő már egy torzomborz örmény pénzváltó; az üvegfedelű csarnok a füstös, szűk bazár; a hivatal diszkrét zsongása a sztambul nagyhid lármája; a hideg, fehér világosság az oriens izzó, sárga napja; a Wertheim-szekrényekből kiáramló határozatlan illat, a nagy bankók sajtósága, előkelő szaga, meg a keleti bűz, a pocsoltyák és babériligetek, a koldusputrik és nagy, szent márványtemplomok ködös levegője...

Rendben volt minden. Zsebemben a holnap délután két órakor Triesztből induló hajó jegye; a kabinom száma. Még csak az utlevelet kellett megszereznem. Fölhajtattam a belügyminisztériumba. És utközben, furcsa, mindig arra gondoltam: hogy fog örülni az én jöttömnek Avrám, az én régi spanyol zsidó csizmatisztitóm, és hogy fogok én örülni Avrámnak, a becsületes Avrámnak...

A belügyminisztériumban egy szép fiatal nagyságos ur pedig csunyán nézett rám és azt mondta, hogy utlevelet most már nem adnak olyan könnyen, mint tavaly: járjon a rendes uton. Futottam a rendőrségre. Ott vállat vontak: az illetékességi hivataltól függ minden. Komfortáblí halálába vágtattam a soroksári-utcza végére; itt igen nyájasan azt mosolyogták, hogy fáradjak el holnap délelőtt az összes adókönyveimmal, mert a hivatalos órák ép most végződtek.

Holnap! Holnap ilyenkor az én hajóm már Pirano felé jár. Vége, mindennek vége! Fenerbagcse, Kelet, Avrám — oda minden. Egy pillanatig kísértett a gonosz — Sztambul kékes, aranyos kupoláit csillogtatta szemem előtt — eszembe juttatta, hogy vannak nekem hatalmas, csodatévő barátaim, például dr. Fenyvessy Ferencz, akik egy vizitkártyával, ha kell, ötven passzust szereznek tiz percz alatt... Aztán a fogamat csikorgattam, hogy ne zokogjak, és nyitott szemmel, vakon szaladoztam ismeretlen külvárosi utczákon, nem tudom, meddig.

Vége! Nincs napsütés, nincs gránátalma. És egyszerre reám szakadt minden, ami rettenetes. Ujságíró rab-szolgálatomnak tizenegy keserű hónapja egy perczbe sűrítve; örült, képtelen, kómikus egyedülvalóságom; vén-ségem és szomorúságom... Az esti vonattal Velenczébe utaztam; és szívem tele volt Velence gyűlöletével.

Harmadnap, kora reggel, úgy érkezem, akár csak Paksra vagy Apostagra érkezném. Vastag, füstszagú köd ült mindenben. A gondolából köröskörül csak két méternyi piszkos lagunavíz látszott. A San Fantinon szálltam ki. Az öreg signorának foga fájt; mogorván szállásolt be a régi két kis szobácskába. Kinéztem az ablakon. Hamuszínü vakság volt minden és egy láthatatlan torony harangja szólt fájó közelségben. Dideregtem. Lefeküdtem és feküdtem, nem tudom meddig. Talán öt napig. Helynek, időnek, térnek érzése megszűnt bennem. Az énem is csak egy harmadik, bizonytalan személy volt. De azok a fecsegő harangok, azok mindig nyelveltek, mellettem, mögöttem, fölöttem. Egy alkonyatkor aztán nap sütött az ágyamra. És én nézegettem vékony, piros ujjaimat és sajnáltam őket... De már föl birtam kelni és kíváncsurogtam a Márk-térre, egyedül, gyöngén, nyavalyásan, Velenczének érzése nélkül.

És elfogott valami ostoba rettegés: ha én most itt valami régi jó barátommal találkoznom. Például Felicivel, a kedves, a nagy szobrászszal... A falak mellett ontam, mint a tolvaj. Mert nem szeretek senkit és ha beszél-nem kell valakivel, megszakad a szívem.

A Márk-téren zene szólt és ép a lámpákat gyujtatták. A bazilika quadrigája mögött az a nagy, száz-táblájú ablak ragyogott, a mozaikok égtek, a két procurarie minden párkánya, szobra, oszlopa oly élesen vágódott a szembe, hogy szinte sajgott. Fönt a tiszta, néma kék ég, lent a zajosan hemzsegő sokaság, ez a tizezer ismeretlen, ez a tizezer boldog szivtelen. Óh, rettenetes idegenség! És még sem ültem le a Florián előtt, mert félttem, hogy a régi, hűséges camerierek megismernek és kelner-szivnek örömeivel üdvözölnek.

De hol is tudnék letelepedni? A piacznak szinte közepéig kirakott kis bádogasztalok mindenikét lármás társaságok ülték körül. Csupa virágos kalap, röpködő legyező, kisütött bajusz, csillogó szemüveg, tarka nyári ruha, kaczagás és fagyalt. Közül pedig az élet nagy áradatának hömpölygése, a sétáló tizezer, a saxophonok harsogása közepett.

Egyetlen egy, legszélső asztalnál mégis lett volna hely; mert csak egy ember ült mellette. Egy hosszú őszhaju, őszszakálu, pepitaruhás ember. Hideg, sehova se néző szemén monocle. Előtte valami vízzel föleresztett szesz; de a pohár érintetlen. És, mondom, maga ült ott. E tolongásban, mikor a népek harczokat vívtak egy-egy asztalért, mellé nem akart, azaz hogy nem mert telepedni senki, olyan szomorú, olyan parancsoló, olyan nagy volt az ő egyedülvalósága ebben a vigságos, tarka sokadalomban.

*

Mindenkitől bocsánatot kérek ezért a rossz, hosszú bevezetésért, még a betűszedőktől is. De magamnak szüksége volt rá, hogy most, itt az íróasztal mellett, megint azt éljem, amit akkor éltem.

Csernátony Lajos volt az az őszhaju, monocleos, pepitaruhás ember, a *passer solitarius*, a magányos veréb. Csernátony Lajos, e gyűlöletes mameluk, a peczérdús, a veszettes, az én édesapámnak, édesanyámnak jó barátja, akit én nem ismerek. De azért tudom, miért visel monoclet. Mert a másik szeme nem lát. Az emigrációban másfél évig tengődött vakon egy skóciai kórházban és a magyarul egy ígét nem értő irgalmas ápoló angol diakonisszának mondta tollba a *Bolond Miskába* szánt viczzeit, betüről betüre. És ezek a viczcek — ha viczcz az ádátság és gyűlölet — itthon a passzivításba sülyedt országot tanították élni, szeretni és cselekedni.

Az a skóciai kórház, az az egyesztendő éjszaka, melyre csak fél virradat következett, — ezt tisztelte agyam velejének az a kis része, mely már az ifjuság részeg, bolond, rossz napjaiban is józan, okos és jó. Hiába küzködtem ellene: szeretnem kellett ezt a kormányzókat, azt a bértollast, mint ahogy az én szüleim szerették. És mikor sok évnek utána ott láttam őt a Márk-téren, öreg, szegényen, egyedül, én, a szintén szürkülő halántéku, szegény, egyedülvaló és embergyűlölő, oda akartam hozzá menni, levett kalappal, és azt mondani neki:

— Bátyám, én szeretem önt.

És még sem mentem hozzá. És mindmáig nem beszéltem vele. És nem is fogjuk egymást ismerni ez életben. Mert a kivert kutya, ami én is vagyok, keserű,

makacs, büszke állat. És fél, hogy sértődni talál az ő keserűségében, makacosságában, büszkeségében. Mert az a kérdés, a kérdések kérdése: megértik-e őt? Láthatja-e a legtöbbet látó, a sötét szem is, hogy koponyájában egy óceán van, egy szomorúsággal, gyűlöléssel és szeretettel teli óceán? Én attól tartottam, hogy az a monocle hidegen, európai módon fog felém csillanni, az a hallgató száj pedig konstatálja, hogy örvend a szerencsének, a Márk-tér meg szép.

Valami ihlet sugja belém, hogy mi magányos verebek egymásnak vagyunk teremtve, hogy mégis lehessünk az, ami a természet rendje, *ζῷα πολιτικά*, társas állatok, ha kettesben is. De az a tragikumunk, hogy nem bizunk egymásban, fősvényen őrizzük egyedülvalóságunkat és egyetlen társunk egy képtelen, csodálatos, kába valami, az ideál.

Hogy az én ideálom micsoda, azt magam szeretném legjobban tudni. Bizonyos, hogy törekszem valami nagy, dicső, boldogságos fény felé; de csak quantitative különbözök a féregtől, aki buta kis fejét a verőfénybe tolja a rög alól. Sejtelmem sincsen róla, mit akarok voltképen. De azt tudom, mire vágyik az a másik, a pepitaruhás, monoclet viselő *passer solitarius*; tudom, mi van az ő gyűlöléssel és szeretettel, kétkedéssel és hittel teli, hideg és forró szívében.

A liberális Magyarország ideálja.

Nekem ez egy frázis Neki egy tragikus élet isteni czélja. Ó, mennyit vértett ez az ember! Azaz hogy nem vértett. Vér csak sebből fakad. Őt pedig mindig rugdalták. Mások fegyver ellen küzdenek; ő neki csizmasarkakkal volt dolga. Ettől kint nem serked vér; de bent, a nemesebb részeket önti el a gyógyithatatlan haemorrhagia. Ó, mit nem szenvedett ez az ember! Melyikünk nem volt rossz gyermek? Melyikünk nem követett el olyan dolgokat, hogy őszülő fejét éjente belevájja a párnába és rázza, hogy ne gondoljon semmire? És melyikünknek mázolja képéhez kamaszkori vásottságait? Ezzel az emberrel tizenkét, nem, száznegyvennégy kálváriát járattak végig férfikora delén, az ideáljáért való legédesebb, legadázabb küzdelmeknek közepette azért, amit a vásott gyermek tett. Aczélkeménységű énje, meggyőződésében öldöklő szava, tolla, mely nem is fegyver, hanem pokolgép, idegen apparátus ezen a földön, mert angol, ismeretlen és rettenetes, mint a Congreve generális pusztító találmányai, — ez mind felbőszítette a vert, a sebesült hadat. Az Acheron mozdult ellene. Ő meg harczolt tovább, még sokadmagával is mindig egyedül, túrta a reá mért iszonyú csapásokat, és mosolygott. Mosolygott délutánonkint »röpdéje előtt«, melyben gyönyörű, drága — darabja legalább is öt forint — kardinálisok és egyéb exotikus éneklő verebek fütyörésztek neki, a magyar magányos verébnek.

Ez a »röpdé« az ő egyetlen vagyona. Fél százados politikai pálya materiális jutalma. És ennek a közkendermagkereseti társaságnak ő a vezérigazgatója. Tartok tőle, hogy inkompatibilis lesz az erzsébetvárosi képviselőséggel. Csernátony Lajos van olyan ember, hogy legott lemondjon e hivataláról, ha Várossy Gyula vagy Kálmán Károly reá talál olvasni valami paragrafust. De mégis valóbb-

szinű, hogy ez esetben a képviselőségről mond le. Mert azok a szép pirostollu és egyéb tetszetős hábitusu dalos madarak szeretik őt. És ezt ő sokért nem adja.

Tudok még egy öreg madarat, aki őt szereti. Ennek ugyan csak szürke a hábitusa és maga épséggel nem énekes torku. Poétikus hatás kedvéért örömet mondanám, hogy sas; de hát mit tehetek én róla, ha formára és erkölcsre inkább daru, aki magas, vékony, éber, okos, hű, óvatos, és az a tulajdonsága is megvan, hogy kikeletkor visszatér. Ez a pápaszemes vén daru Tisza Kálmán. Akit ő szeret, az meg van szeretve; szívvél, bölcsességgel és erővel. Ellenségei azt mondják, hogy mindig érdekből szeretett. Nekem -- az ő szavával élek -- szent meggyőződésem, hogy mindig hálából szeretett. Visszafelé; előre nem.

Ennek a visszafelé szeretésnek a révén, azt hiszem, igen nagyon kell szeretnie az öreg darunak amaz öreg magányos verebet, aki szintén igen nagyon szeretett Mi mások, idegenek, ne is igen avatkozzunk e két ridegnek szívbeli dolgaiba. Ugy se hédertenek ránk. De én áldom a magam obskurus személytelenségét, hogy mégis megmondhatom, ami a lelkemben van: az én velencei magányosom, aki mindig egyedül van milliom ember között is, dicsőséges nagyság az ő szegény öregségében, az ő gyűlölt mamelukságában. Mert ha csupa tévedés is lett volna egész élete — de nem tévedt soha, mert a cél vezérel, mint a Mózes tűzoszlopa — miért bujdosott e földi téren, jutalom nélkül, magában, ezer embernek valót szenvedve? És miért jutott el hetvennégy éves személyében csak oda, ahova a legsemmibbet se kívánjuk: szomorú, vén remeteségbe?

Mert az ő ideáljának adta oda testét, lelkét, szerelmét, gyűlölségét, valójának minden porcikáját, egész életét, magányosan, ridegen, öröm, dicsőség, gazdagság nélkül, egy diadalt remélve, melyben neki, az elfeledtnek, a mindig bántottnak része nem leszen. Családjá a »röpdé«. Fényüzése Velenczében a vízzel föleresztett szesz. De nem nyúl hozzá. Velenczét pedig szomorúan nézi az ő egy kis üveg ablakán.

Jaákh.

Az igaz szerelem vak — vagy legalább szemet húny.

*

A vigjátékban a bonyodalmak házassággal végződnek, az életben a házassággal kezdődnek.

*

A műzsák is osztogatnak alamizsnát.

*

A hatalmasok kegyét inkább apró szolgálatokkal lehet megnyerni, mint nagy érdemekkel.

*

Az asszonyok ritkán meritik ki egész tettetési képességüket az első szerelemben; hagynak valamicskét a következők számára is.

*

A büntől való óvásban gyakran a csábítás első csirája rejlik

Őszi napfény.

*Őszi napfény játszik a faágon,
Őszi harmat reszket a virágon.*

*Öreg anyám csöndes jó kedvébe
Ki-kiül a virágos kertjébe*

*Le-leszakít egy-egy őszi rózsát,
El-eldudol egy-egy régi nótát.*

Minden mulandó...

*Bizony fiam, minden mulandó,
Mindörökké sir a harangszó.*

*Fiam, a föld mindent betemet,
Csak a dal él, meg a szeretet.*

Pósa Lajos.

Este felé.

Irta: KÖZMA ANDOR.

Előre bejelentem, hogy a történetet, melyet ma mondok el, nem én költöttem. A vasuton hallottam azt egy urtól, aki azt állítólag valami orosz ujságban olvasta. Én tehát közvetett plágiumot követek ma el. Nyugodt lélekkel teszem, mert az orosz ujság csak formába öntött egy örök emberi, azaz egy örök asszonyi történetet. Ez a forma, a beszédes vasuti ur közvetítésében, már úgy is elveszett. Így voltaképen nem lopom el senki szellemi tulajdonát, mikor elbeszélék valamit, amit a valóságban más is nem egyszer láthatott s amit én legutóbb egy orosz novellista nyomán hallottam.

*

Baltinow asszony még mindig nagyon szép volt s még mindig nagyon jó. Pedig már harmincznyolcz esztendősnak mondta magát s eszerint körülbelül negyven esztendősnak kellett lennie.

Leányát három hónappal ezelőtt adta férjhez. A boldog ifju pár az esküvő után hosszú nászutra ment. Utolsó kedves levelüket Sorrentóból vette. Abban azt írták, hogy indulnak s vonulnak lassan haza, Pétervár felé. Rajta tehát, jó anyuska, készítsd, rendezd el melegre a boldogság új fészket, fenn a hideg északon!

E naptól fogva Baltinowné rendes utazója lett a lóvasutnak. Folytonosan közlekedett a saját lakása és a fiatalok lakása között, mely a Prospekt másik végén volt, amattól majdnem öt kilométernyire.

Egy ilyen utazása alkalmával észrevette, hogy egy szörnyű elegáns ficsur ül vele szemben s a még gyakorlatlan Don Juanok naiv szemtelenségével igyekszik magára vonni az ő figyelmét.

Hol is láttam én már ezt a zöld csacsit? — tűnődött Baltinowné. Némi fejtörés után rájött, hogy csak itt, a lóvasuton. Igen, igen — úgy tetszik, ez tegnap is, sőt tán tegnapelőtt is vele utazott már s itt ült, éppen vele szemben.

A következő napon a ficsur megint megjelent. Már ott ácsorgott a megállóhelynél, mikor Baltinowné odaérkezett. Olyan tolakodó s mégis olyan poltron öröm ült

ki az éretlen arczára, amint a szép érett asszonyt észre vette, hogy ez nem tudta: bosszankodjék-e, vagy nevéssen. A kocsiiban megint szembe kerültek s Baltinowné nem győzött eleget másfelé nézni, hogy az ostoba szerelmes pillantásokat elkerülje.

Még a gyermekei lakásának rendezése közben is föl-fölmerült képzeletében az a csinos ostoba szerelmes pofa s mindannyiszor elnevette magát. Mikor pedig a nagy álló tükröt a helyére igazította s próbaképen megnézte magát benne, azt gondolta, hogy nem csodálja azt a fiatal csacsit, hanem csak szánja és lenézi.

Alkalma azután volt rá bőven, hogy éretlen imádójával szánalmát és lenézését éreztesse. Mert a ficsur nem tágitott. Ott volt az a Baltinowné lóvonatán minden dél előtt, oly bizonyosan, akár a kocsi, vagy a kalauz.

Baltinowné végtelen fagyos lenézéssel nézett át rajta, hanem azért magában megsajnálta a fiu szüleit. Ez a csacsi tönkre fogja azokat tenni a szabó-számláival! Majd minden nap más-más finom új ruhában jelent meg, s mind csodásabb nyakkendőt és kalapot viselt. Nyilván piperével akarta szerelmes pillantásainak sikerét biztosítani. Óh, az izetlen, óh, az ostoba!

Egy este Baltinowné már nem állhatta meg, hogy férjének tréfásan el ne panasolja, milyen kiállhatatlanul hűséges imádója akadt. A jókedvű öreg ur nagyot nevetett rajta s azzal bosszantgatta feleségét, hogy alaptalanul dicsekszik. Csak nem bolondult meg az az ifju Romeo, hogy ilyen tisztos matrónáért bomoljék! Bizonyosan valami hozzá illő úde Juliácska is ott kocsiázik olyankor, de persze az asszonyok csak a Romeokat veszik észre.

Mi tagadás, férjének ez a gyöngédtelen pajkossága sértette Baltinowné hiuságát. Mikor az este férje már fülére huzta a hálósipkát s fáradtan az ágy párnáiba merült, ő lassan vetkőzött a nagy álló tükör előtt s figyelmesen bírálta önmagát.

No, matróna — az már nem igaz! S még ő mer ilyet mondani, ő, ő! A férjek nem érdemlik meg, hogy szép és jó feleségük legyen.

Az a matróna szó ott kellemetlenkedett a fülében, mig csak el nem aludt. Hála Isten, ő még jó messze van a matrónaságtól!

Hanem reggel, a felöltözésnél mégis támadtak aggodalmi. Mig az öltözés művészetével jól rendbe nem szedte magát, csakugyan igen őszintén mutatta a tükör bájainak némi hervadását. A napfény kiméletlenebb, mint a lámpafény: egyenesen rátűzött s ott csillogott halántékának már-már megszámálhatatlan ezüst hajszálain.

De ahogy egészen elkészült, — s ez alkalommal felette gondosan készült el, — annyira-mennyire mégis megvigasztalódott.

— Matróna! Nem, ez mégis csak durva tulzás.

A gyermekek lakása jóformán rendben volt már s nem lett volna éppen szükséges ma is elmenni oda. Hanem azért elment. Nem árt egy kissé utána nézni, helyén van-e minden.

Romeo a lóvonaton fényesebben jelent meg, mint valaha. Baltinowné felöltötte megszokott fagyos, lenező arczkifejezését s várta, hogy a ficsur, szerelmes ábrázattal, vele szemben telepedjék le.

De mi ez?

Romeo ma alig vetett rá egy futó pillantást s nem is a vele szemben lévő ülést foglalta el, hanem a mellette lévő.

Miért ül ez ma ebbe a sorba?

Hamar világos lett, hogy miért. A szemközt lévő padon egy helyes kis szőszke kisasszony ült, aki kezében a zeneakadémiai növendékek hangjegy-mappáját lógatta.

Hah, Romeo tehát hűtelen! S ez a tizenhatsz esztendő, friss szőke semmiség, ez most a Juliája.

Baltinowné a világért sem nézett volna az oldalt ülő Romeora, de a szőke Julia arczáról és kék szeméről így is folytonosan le tudta olvasni, hogy Romeo pillantásaival ugyancsak ostromol. S ej, ej, a védelem vajmi gyöngö. Nini, az affektált nefejejtsz szemek már lopva oda-oda fordulnak Romeo felé. És most — szinte hálás mosolygással jelentik be a kapitulációt. Haszontalan kis Julia!...

A kocsi megállt a zeneakadémia előtt. Julia leszállt s utána Romeo is. A kocsiablakon át látszott, hogy Julia tétovázva megy s nem siet be a kapun. De tán ez a naiv Romeo nem érti meg. Csak ott tipeg-topog a leány mögött s nem meri megszólítani. Azaz — lám, mégis meri. Óh, a gonosz!

Hát ezért küldjék tisztességes szülők a zeneakadémiába leányaikat! Botrány. Ki menti meg az ilyen oktatlan libácskát?

Az efféle gondolatok szinte lázították Baltinownét, s elrontották az egész napját. A fiatalok lakásán igen idegesen és czéltalanul rakosgatott. Csinált is a szép rendből annyi rendetlenséget, hogy már aznap nem volt ideje megint mindent a jó helyére tenni. Sebaj, holnap megint el kell jönnöm, ennyi az egész.

Oththon sürgöny várta. Az ifju pár jelentette, hogy másnap a délutáni gyorsvonattal megérkezik. Csodálkozott rajta, hogy ő ennek a kedves hírek nem örül annyira, mint ezelőtt képzelte. Sőt volt olyan kelletlen, ideges pillanata is, mikor szeretett volna kitörni, hogy mit is sietnek ezek a gyermekek olyan hamar haza. Hiszen még annyi rendezni valója volna ott a lakáson.

Férje még idegesebbé tette izetlen tréfálkozásával.

— No, tisztos matrónám, hát igaz, megjelent-e Romeo ma is a lóvasuti kocsi erkélyén?

Baljóslatu, fojtott dühvel felelt a nem rosszakaratu gunyra:

— Hallod, öreg, hagyj már békén ezzel az ostobasággal, mert biz' Isten, pórul jársz!

Férje nem fogta fel, hogy ebben a hangban veszedelem van s bomlott tovább:

— Nem, édes matrónácskám, engem most már nem teszsz féltékenynyé.

Már estefelé volt s még nem gyújtottak gyertyát. A férj tehát nem láthatta meg azt az ádáz pillantást, amelyet felesége most vetett feléje.

Később megbeszélték, hogy Baltinow másnap egyenesen a hivatalából megy a vasuti állomásra a fiatalokat fogadni, felesége pedig a fiatalok lakásáról, hol még mindig van rendezni való s ahol az új cselédek is be kell állítania.

Reggel a lóvasuton Romeo és a szőke Julia már fennültek egymás mellett, vig beszélgetésben, mikor Baltinowné felszállott.

Némi habozás után Baltinowné neki bátorodott s velük szemben foglalt helyet.

Egy ideig olyan zavart és remegést érzett, mint valamikor 16—17 esztendő leány korában, s lesütött szemmel ült. De lassanként afféle méltatlankodó harag ébredt benne a szőke Julia ellen, aminőt akkor érez az ember, ha légy száll a csészéjébe tett kockkaczkorra. Egyszerre csak azon vette magát észre, hogy bátor, megvető pillantásokat vet a leányra. Az megérezte pillantásait, csöndes és komoly lett. Neki pedig ez a diadalmos elégtétel jól esett.

Most már benne volt a harcban s nem félt többé. Romeora is rá mert nézni. Ránézett pedig Romeora olyan szomorú, szemrehányó és bájoló tekintettel, hogy az fülíg pirult.



KURCZ és T^{árs}ak

FELOLVASÁS HÓMERBŐL. (Élőkép csoport Alma Tadema festménye után.)

Károlyi Erzsébet grófnő

Apponyi Fanny grófnő

Széchenyi Hanna grófnő

Rájay Gedeon gróf.

Semseyné Dezseffy Rolla grófnő

Csekonics gróf

Strelisky felvétele.

A zeneakadémiához értek. Julia egyedül szállt le. Romeo hebegve bucsuzott tőle s fennmaradt a kocsin.

Baltinowné diadala teljes volt. Olyan teljes, hogy szinte megijedt tőle. Alig mert többé feltekinteni Romeora, de, ha lopva mégis rá pillantott s annak égő tekintetével találkozott — nem értette, miért nézte le mindedig ezt a nagyon csinos fiút.

Mikor le kellett szállnia, épp olyan tétovázva lépdelt a házkapu felé, mint tegnap a szőke Julia a zeneakadémiánál. Mer-e Romeo ma is?

Mert. Baltinowné összerendezte a megszólítására, de megállt.

— Bocsásson meg, asszonyom, de én már oly régen imádom . . .

— Ah, uram, nem látja, hogy én már tisztes matróna vagyok?

— Én csak azt látom, hogy szép, hogy előkelő, hogy elragadó! . . .

— De uram, ön fiatal, én nem. Ön csak maradjon a kis szőkénél, az jobban illik önhöz.

— Asszonyom, ne vesse szememre a kis szőkét. Az csak gyermekes tréfa volt. Hisz láthatta, amint asszonyom egyetlen kegyelmesebb pillantást adott nekem, szélnék eresztettem a kis szőkét s itt vagyok. Esezem . . .

— Jó napot, uram. Isten önnel!

— Csak egy biztató szót. Láthatom holnap is?

— A szokott időben holnap is ide jövök.

A délutáni gyorsvonattal megérkeztek a fiatalok. Csupa szerelem voltak. Amint össze-összenéztek, mintha mosolygó szemükkel mindig a mézeshetek csodás, boldog titkaira emlékeztették volna egymást.

A vő mihamar fontoskodva fordult Baltinownéhoz:

— Mama, tudod-e te, hogy immár nagymama vagy?

— Igazán?

Leánya irult-pirult, nevetett s a nyakába borult.

— Igen, nagymama vagy, úgy látszik, már két hónap óta . . .

Baltinow ezt roppant mulatságosnak találta, s ez alkalmából mindjárt elfecsegte, jócskán felcizcomázva, a nagymama lóvasuti kalandját a Romeoval.

— Nagymama, nagymama, — így végzé, — hát most már csak belátod, hogy semmi okom sincs a féltékenységre?

Baltinowné azonban éjjel, míg férje gondtalanul horkolt, ébren viaskodott a nagymamaság gondolatával.

Tehát ő nagymama! Egy fél esztendő múlva valóságos nagymama, aki kamilla téát melegít siró-rívó kis unokájának. Nagymama — szóval öregasszony. És akkor vége mindennek. A nagymama kötelességei és érzelmei elhervasztanak számára minden virágot. A nagymama öregasszonyosan öltözik, haja megőszül, bőre ránczos lesz, Brr!

S ki néz még rá, egy nagymamára?

Ha az a Romeocska tudta volna, hogy ő nagymama, bizony leszállt volna ma is a zeneakadémiánál.

De a Romeocska ne tudja ezt meg. Hiszen még nem is igaz. Még egy félesztendő van odáig. Azután már ő csakugyan nagymama. Hanem addig — még asszony, még szép asszony, még van joga szeretni.

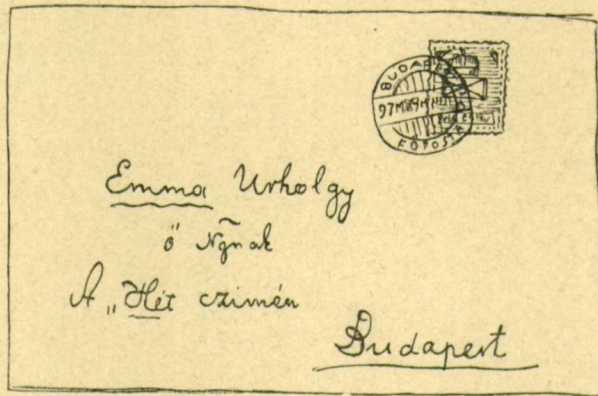
Utoljára! . . .

Másnap reggel ment a lóvasuton a fiatalok látogatására. Nagyon szép akart lenni s az is volt. Romeo nem szállt le a zeneakadémiánál. Együtt szállt le vele s egy rejtett mellékutczában még negyed óráig sétáltak.

— Tehát estefelé itt várom, — szolt Romeo, mikor Baltinowné a fiatalok kapuja felé indult.

— Jó, tehát estefelé!

A vöröshagyma dicséreti — s még valami.



Asszonyom,

Jól tudom, hogy magyarhoni udvariassággal »Nagyságos Asszonyom«-nak illetet volna szólítanom. De valahányszor nyomtatásban látom ezt az aposztrofálást: kiráz a hideg, erős lökést érzek a mellemben s aznap rosszízút eszem.

Az »Asszonyom« sem magyaros, pedig annyira az lehetne! Csak a szinpadjainkon járatos a francziából fordított, vagy az azok nyomában biczegő eredeti darabokban.

Engedje meg Nagyság, hadd maradjak meg az »Asszonyom«-nál. Kényelmesebb, melegebb és bájosabb Nagyságos a rideg számtanácsos ur is — de az asszony csak nő lehet s ezt tudni olyan édes.

A francia-magyar czimzésről a francia-magyar főzésre áttérnem szabad-e már most? Mert utóbbi levelében ezt találja elénk igen pikáns mártással, attikai sózással hintve a borsot és nem sajnálva a paprikát sem.

Kettős az én panaszom ön ellen.

Kezdem a nagyobbikkal: a magam személyes sérelmével.

Hogyan Asszonyom! Beszél főzésről, evésről s megfeledkezik rólam? Rólam, aki annyit irtam az evésről, a szakácművészetről, francia, angol, német, magyar és zsidó konyháról? Aki megénekeltem Brillat-Savarint, Vatel, Bignont, Margueryt, Rézi nénit és Zilahy Ágneszt? Aki, kezdve az »artichot au four« on, ezen költeményé vált ételen, zengtem himnuszt a londoni »Jamaica-room« beefsteakjéről; fordultam ódával a marha-paprikáshoz és cigány-pecsenyéhez; énekek énekével ünnepeltem a sóletet s a husvétii gombócot; és rimbe foglaltam a bécsi tésztsókat.

Minden dicsőségeim között azzal vagyok legnagyobbra, hogy rám a tüzhely papnői mint tekintélyre hivatkoznak.

Ért már sok elismerés. A fejem bősége, hepehupás körfogata, sok jeles férfiúval együtt, ott ékeskedik a kalaposomnál nagy arany keretben. De soha semmi kitüntetés, mely polgári erényeimnek és irodalmi érdemeimnek jutott, nem szerzett akkora elégtételt, mint az, hogy egy előkelő budapesti vendéglő étlapján ott ragyog ez a szám is: »Apró-sült à la Porzó«. Nem

ismerem, sohasem ettem még. Hűtelen episcopus vagyok in partium fidelium. De hordom a medáliát önérzettel, mert bizonyosan rá szolgáltam. Pour le mérite.

Elomolhat az emlék-szobor, még a lánczhidat is megőrli az idő: de évszázadokat él túl a kapros turóslapény koczkaiból épült gula, melynek alapját a töltött káposztának hosszudag gömbjeivel vetették meg. És ön Asszonyom mindezeket nem tudta?

Belátja ezek után, hogy panaszomnak van oka. De megvezekeket érte. Engesztelékeny vagyok.

Az én második neheztelése az, hogy ön, Asszonyom, lenézi a vöröshagymát.

Igaz, hogy művészi elkeverésben szintén élvezi. De magában, midőn úgy szólván vadon pörköldök a zsirban, irtózat önnek. Pedig a vöröshagyma nyersen is, pörkölve is, elfőve is első rangú fűszer. Főképen a magyar vöröshagyma. Mert amit hibájául ró meg, az az ő virtusa. A spanyol- és olasz vöröshagymát vesztére dicséri. Enyhébb a mienknél s ez okból kevesebbet is ér. Sok benne a cukor s kevés benne az illó olaj. A magyar vöröshagyma csak az igazán ríkató. Több koszorúval is küldenek belőle évenként Franciaországba, mint onnan ide élő és csinált virágot. Sehol Európában nem ettem a magyar gyümölcshöz fogható izben, zamatban. Most indul világhódító útjára a mi paprikánk is. A zuzott piros, persze. A csüvését eddig csak mi szeretjük, nekünk jó az, mert csak mi értjük, mi tudjuk, mekkora vitézség lakozik benne. A bolgár kertészek, akik több év óta nyitottak Budapest környékén káposzta-liceumot s kalarábé-gimnáziumot, kiszedték a paprika méregfogát s enyhére nevelték, mint a török vöröshagymát. De hát azzal főzni nem lehet. A magyar pedig ételnek is jó, ételben is jó. Ez az ő magyar istenadta saját külön dicsősége. Az a pillanat, midőn a lábosban az olvadó zsir közé vegyül egy csipetnyi liszt, egy-két morzsa törött paprika s apróra vágdalva egy fej vöröshagyma: ez olyan étvágygerjesztő illat, melynek boldog áradásától megrebbe minden jóra való orrczimpa.

Igenis asszonyom: mint a Beethoven tündöklően szép hegedü-versenyében az a bizonyos »nagy cadentia« kíséret nélkül, egymagában ömlik és sziporkázik szerte — le violon seul: az ételszagok szimfóniájából is diadalmasan csap felénk a vöröshagyma illata — l'ognon seul.

A nagy Vatel, aki az ön Vatelje is, egyszer a caserolját félig aprította tele vöröshagymával. Kérdezik: mit csinál? »Je médite un plat«, felelé. Gondolkozott, új ételen törte nagy elméjét. De alapját az ismeretlennek vöröshagymával vetette meg. Mint orgonaponton a korál: ezen nyugszik s ebből fejlődik a konyhai remek.

A francia mellett csak a magyar főző méltatja a maga való érdeme szerint a vöröshagymát.

Szabad-e — bocsánat! — szólanom a fokhagymáról is?

Erre szintén ráillik a Kisfaludy Károly pipa-dala: »Gyüöljön bár sok finnyás orr, kedves pipám tégedet« ... gyüöljön bár sok finnyás orr, óh fokhagyma, tégedet: vér szerinti magyar ember nagyon becsül és szeret.

Olyan okos asszonyoknak tartom önt, hogy nem pittyeszti a száját s nem fintorgatja az orrát, midőn erről

az energikus növényről beszélek. Mert, csak vallja meg: ha maga nem is, de már az ura bizony megélvezi a piritost, a legtökéletesebb peccenyét, melyet valaha kenyérből alkottak. Hát még a fokhagymás rostélyost!

Németországból származott be hozzánk a filozófia és a *horror allii*, a fokhagyma gyűlölete. Persze úgy, hogy a német beléje keverte az ő zsidó-gyűlöletét is. A zsidót nem képzelheti fokhagyma nélkül. Elfelejt, hogy a zsidóban is a *keleti* izlés az, mely jónak vallja. Spanyollal és délfrancziával is a mórok ismertették meg.

A filozófiához értenek amott az Odera körül; de már, ami a jó konyhát illeti: a német mélyen alatta áll minden népeknek. Még a pápua is izesebbre süti meg a maga missionáriusát, mint német asszony a csirkét. A beafsteakje meg hig lében uszkáló sajtan huskölöncz. Egyszer panaszkodtam is e miatt egy csinos königsbergi menyecske előtt, kinek szomszédja voltam a table-d'hôte-nál. Midőn megtudta magyar voltomat, kétkedve nézett rám. Hogy hiszen én ugyszólván európai embernek lát-szom. Talán bizony az is vagyok. De civilizált konyhának a megbirálására még sem lehetek illetékes.

— Hiszen önök otthon csak szalonnát esznek és kövér sertéshust, mondá. — Persze, hogy vörös bors-sal (paprikával) jól meghintik, ami az emésztést sarkalja. No, meg isznak a hegyébe fölséges tokajit! De már a beafsteakhez ... szól fölényes mosolylyal. Igazán szoktak önök beafsteaket enni? Halb-englisch? Ganz-englisch?

— Óh nem! Mi ganz-ungarisch szeretjük.

— Ugyan! — fordul felém nagy-élenken. Hát milyen az a ganz-ungarisch?

— Már őseink hozták be magukkal Ázsiából ennek a készitési módját. Mi a nyereg alá teszszük a beafsteaket s így lovagoljuk porhanyóvá. (Und reiten ihn gar.)

Amire a szőke hölgy csaknem elájult.

Ha már költőink kerülnek halovány fordításban a külföldiek elé, legalább a mi pompás magyar konyhánkkal igyekezzünk nem csupán meggyőzni, de meg is hódítani őket.

Erre szeretnék rátérni még egyszer, mert a segítségére van szükségem, Asszonyom.

Csókolom a pennáját.

Porzó.

Minden tudásból csak újabb kétség támad,
Minden gyönyörűség lesz keserű bánat,
Minden alkotásnak pusztulás a bére,
Bölcs és félkegyelmű,
Jó és gonosz elmű,
Mind letűnik egyképp, porból porrá léve!

*

Századokra jönnek újabb századévek,
Tévelygő ősöknek fia újra téved,
És nem bölcsőbb ő sem, mikor száll a sirba;
Bus panaszra kelvén,
Kérdezi én elmém:
Az embernek sorsa mért vagyon így irva?

(Prédikátorok könyve.)

Kovács Zoltán.

A narancs.*

Irta: ZEMPLÉNI ÁRPÁD.

A gyermek-kórházban este van.
Fehér terme hallgat komoran.
Lesüt a nagy gázláng sugára
A vas-rácsos ágyak sorára;
Bennök a kis beteg gyermekek
Csöndesen pihegve fekszenek.
Ágyaiknál, picziny asztalon
Könyv, orvosság, játék nagy halom;
Érezze mind, bárha szenved is:
Nemcsak beteg, hanem gyermek is.

Egy szögletben, ahol a Sötét
Fölakasztá bársony köntösét,
S szétteríti árnyát szabadon
Asztalkákon, falon, ágyakon:
Egy kis égett gyermek nyöszörög,
Álmában is vizért könnyörög.

Égettke egészen új beteg,
Nem ismerik még a többiek.
Összeégve hozták ide be,
Piczi testén sajgott száz sebe.
Játszott a lámpával, az ledült
S ő az omló lángban összesült.

Hallva nesztét, jön az apáca,
Halkan suhog barna ruhája,
Piros narancs fehér kezébe,
Leteszi Égettke elébe.
Megtapintja lázas homlokát,
Igazgatja gyűrött vánkösát,
Tekintete szánó és szelid:
— »Szegény, ez sem él tán reggelig!«

Nyájas anyagondal néz le rá,
S elmélázva őrzi még soká.

Mint szívében s arcán, lelki csend,
Körötte is hallgatás mereng.
Figyeli az alvók sóhaját,
Távol utczák, kocsik moraját,
Azt az egész, messzi életet,
Melyet ő már oly rég feledett.

Behallja az elzárt ablakon,
Érzi rezgését a falakon,
Amint egymás ellen zörgenek,
Ujjonganak, sírnak, hörögnek:
Míg az éjszakába bele vész
És elalszik, elhal az egész.

Csak az, ami tört hang ide hat,
Hirdeti neki a multakat;
Szerelmét, a mely rég kialudt,
Ezt a várost, azt a kis falut,
Ahol egykor mást hitt, mást remélt;
Mindazt, amit most már meg sem ért:
Kétes homályt áraszt mind felett
A nyáresti hamvas szürkület.
Csönd, lemondás, alkony — élete,
Minden beteg az ő gyermeke.

Mig Égettket nézi csendesesen,
Háta mögött hang kél hirtelen.
A szomszédos ágyban egy gyerek,
Felült párnájára s pityereg.
Haja vörös, arca halovány,
Minden csontja látszik, oly sovány,
De amit föld még a takaró,
Tört féllábát nézni sem való,
Összezúzta, vágta a kerék,
S ha fölkel is, örök nyomorék...

Megfordul a nővér: — Mi bajod? —
— Néni, narancsot én nem kapok?
— Hallgass, aludj, édes gyermekem!
— Adja a narancsot én nekem. —
— Ezt az anyja hozta, nem lehet. —
— Adja nekem, ő már nem beteg. —
— Aludj fiam, majd, ha megvirad
Kapsz tőlem egy szebbet, másikat. —

Köti magát, makacs a gyerek,
Neki az kell! most kell! s pityereg.
Olyan narancs nincs több, mint az ott,
Ha nem kapja azt meg, — sírni fog.

Égettke még alszik, álma mély,
De ha felriasztják, nagy veszély.
Fél a testvér, helyét sem leli,
Hol azt nézi, hol ezt kérleli.
— Neked adom, ha már béke lesz. —
— De hát mikor adja? — kérdi ez.

Hozzá hajtja testvér a fejét:
— Ha Égettke meghal, a tiéd, —
Meg is bánja ezt a jó lélek:
— Uram bocsá', mit is beszélék! —

Lefekszik a fiú, béke van,
Ő meg, úgy amint jött, kisuhan.

Nem ártatlanok a gyermekek,
Írjúk és önzők: betegek.
De őszintén szólnak s tesznek ők,
Mert csak a felnőttek tettéik.

Nem vet számot azzal a gyerek,
Mennyiünké e kis földkerekek,
S nem annyi van egynek, ami kell,
De ami jut, érd be ennyivel!
Rögtön kéri, amit megóhajt,
Mert fél- soha, kinzás az a »majd«!
Kész világnak érzi önmagát,
Követeli élte nagy jogát!
Pazárló és önző és fukar:
Lemondani nem tud, nem akar!

Óh, a nagy már sejti reszketeg,
Hogy nem kaphat soha eleget,
Éhen-szomjan vész el vágya száz,
Fele élte remény, fele gyász:
S tettet és csal, küzd és hadba száll,
S mások romján úr lesz, kiskirály!

Vöröske fel-felült, úgy figyelt,
De nem hallott kintről semmi jelt.
Nézte a narancsot: messze van!
Pedig be szép piros béle van!
Körüllesett, látta, alszanak:
Ellophatja, mitsem hallanak.

* Felolvasatott a Kisfaludy-Társaság márczius 31-iki felolvasó ülésén.

Mint a macska, elnyúlt, meglapúlt,
Elkúszott, a meddig szabadúlt.
Ágyából a szomszéd asztalig,
Kinyújtotta karját, ujjait.
Már eléri! mégse! nem lehet!
Tört lába megsajdult, reszketett,
S mint az ijedt csiga, nesztelen
Visszabujt az ágyba hirtelen.

Hallgatózva bámult szertesztét:
Nem hallá e léptek lágy nesztét?
Kik járnak itt? manók? angyalok?
Ki bántotta lábát? mért sajog?
Dorgálás talán ez! ő pedig
Nem tett rosszat, mégis büntetik.
Óvé az a narancs, megkapta,
Meg is eszi, ha majd akarja,
Megígérte néni az este,
Hogy meghal a szegény Égettke.

Ujra párnájára települt,
Nyugtalan félelme elröpült,
S kezét összetéve, mint szokott,
Esti imádságot motyogott.

— »Adjon Isten csöndes jócczakát!
Éd's apámnak meleg nyoszolyát,
Éd's anyámnak selyem takarót,
Bodri kutyánknak szép arany-ólt.
Magámnak meg«...

Itten elakadt.

Kereste az ismert szavakat.
Anyja képe jutott eszébe,
Nyájas arczczal nézett szemébe.
S visszamosolygta ő a mamát,
Egésztse ő ki az imát.

Ő oktatta mindig melegen:
Jó az Isten, jót ad, gyermekem!
Fölkeres, ha Sátán törbe vitt,
Imádság mindenre megsegít.

Jó az Isten, jót ad, — gondolá,
S nem várat, mint néni, oly soká.
Imádság mindenre megsegít!
S tovább fűzte vigan szavai.

— »Édes jó Istenkém, Jézusom,
Engedd, hogy Égettke meghaljon.
Mert akkor a narancs nekem jut,
Ámen.« —

Azzal ledőlt s elaludt.

Reggel, mikor ébred, s föltekint,
A narancsot nézte csak megint.
Égettke már nem volt ágyába,
Tisztába is húzták utána.

— »Hová lett Égettke? Baja van?« —
— Meghalt, — szólt a Testvér komoran.

Meg sem illetődött a bajon,
Csak nevetett a kis rőt majom.
Azt hihette, elbujt előle,
Haza vitték zöldbe, mezőre.
Nem tudja, mi történt s mi készül,
Annyit ért, mit lát, az egészbul:
Nincs itt a kis lázas, tört alak,
De a narancs — neki — ott maradt.

Őh nem is történt itt más egyéb,
Letört a szél egy kis csemetét,
Elföldelnek egy szép gyermeket
S ábrándos szülői terveket.
Aztán megszűnt, mint a fájdalom,
Elfutott hab zúgó folyamon.
Jól lakik az, aki örökölt,
S forog tovább a vén, lómha föld.

Nincs hullatni miért könnyeket,
Oda ért, a hová érhetett,
Teljes volt e kurta élet is,
Csak így halnak meg a vének is
Sors munkája soh'sem töredék,
Egész a harmatcsepp s a nagy ég.

Bebujdosva egész Szaharád
Ugyanez a végzet várna rád.
Csak hosszabb a kin s a félelem
S több gázságot látsz az emberen.

Nincs a természetben féldolog
S én előtte földig borulok.
A Teremtés oly jó, oly nemes,
Élni oly szép s halni érdemes.
Van vigasztalódás itt s amott,
Él az ember, hagyva szép nyomot.
Holtig vigan ültét és arat,
Emléknyoma, látjuk, itt marad:
Meghalt gyermek után üres ágy,
S az a narancs, melyre társa vágy.

Kisvárosiak.

— Elbeszélés. —

Irta: HERMAN OTTÓNÉ.

(Folytatás.)

5.

De neheze égett, meg roszkor is jött neki ez a dolog, több más oknál fogva.

Először: mert az a pikáns kis Cseténé — a ki ha akart — és mikor nem akart? — nagyon csinos tudott lenni — s az újdonság ingerével hatott érzékeire: állandóan vonzotta, ingerelte, foglalkoztatta. Egy becses, mert úgy lehet rövid intervallum állott rendelkezésére: a vetélytársat részben vattába takarták s egészben és nagyhirtelen kocsira téve bizonytalan időre a Kecskés pusztára az alispán papa egyik birtokára internálták.

A tér tehát egyelőre szabad... az ő mozgása pedig — épen most! korlátok közé szorul e váratlan incidens révén.

Másodszor: mert veszedelmesen csinos fiu s elismert Don Juan létere a hiuságának hízelt is, meg nem is az a föltétlen bizalom, amelylyel egy anya beteg, de amellett ingerlően szép leányát az ő gondjaira bizza — minden megbízható ellenőrzés nélkül. (Mert hiszen a hó-bortos kis Esztit, meg a többi apróságot csak nem lehet komolyan venni, az öreg Zajzont pedig naphosszant a hivatalában, esténként meg szerte-széjjel a világon mindenütt láthatták — a tulajdon otthonát kivéve.) Homályos és nyugtalanító sejtések zaklatták; félt... egyelőre csak a helyzet neveléses volta aggasztotta, majd egy nyomban fölbukkanó kérdés, t. i. az, hogy:

Harmadszor és legfőképp: mit fog majd ehhez szólni Ő — a Nuczi!... hogyan fogja ennek a prepotens kis zsarnoknak hiuságát, szeszélyeit, uralomvágyát a jövőben egy fél rabszolga kielégíteni, mikor eddig egy egésznek

minden ideje, akarata, készsége alig-alig bizonyult elégségesnek e rendkívül megtisztelő, de éppen nem könnyű hatáskör betöltésére.

Mindezt fontolóra véve, könnyű belátni, hogy nem egészen ok nélkül idegenkedett ettől a ráerőszakolt orvosi feladattal a jó Poóts néni szerelmetes — félig doktor — fia, aki különben — az eddig történetek után talán mondanom is fölösleges — egyáltalán nem volt ostoba, sőt tudatlan sem, csak rest, irgalmatlanul rest, azonkívül kissé korhely és meglehetősen czynikus. Amolyan kiforratlan karakter, a miből még minden válhat; alapjában sem jó, sem rossz — vagy, ha úgy tetszik, jó is, rossz is, amint az alkalom kívánja; — zöld ember, akiről megérése előtt határozott véleményt leszűrni időelött való, tehát kárba vesző fáradság volna. Egy-egy váratlan esemény, alkalom vagy helyzet hihetetlen, meglepő alakulásokat idézett már elő nem egy hasonló, le nem szűrődött lelkiületben és soha nem is sejtett sajátosságokat lökött fölszínre, melyek hatásukban kiszámíthatatlanok s fejtetőre állítják a legalaposabb pszichologiai tudással rendszerbe szedett teoriákat.

A maga kedvéért.

Nem átalom ismételni és telhetőleg hangsúlyozni, mennyire terhes volt a fiatal Don Juannak ez a samaritánkodás — mielőtt belekezdett volna.

De hát, telt, mult az idő — és amint telt és mult, azonképen mult; apadt az aversió, amelylyel a rákényszerített szerepnek — csak úgy, immel-ámmal — nekifnyalódott.

Már a legelső, meglehetősen hosszú »seance« alkalomával önmaga előtt is titkolt módon kezdte érdekelni az eset, mely később, napról-napra mind fokozottabb mértékben kötötte le figyelmét, izgatta tudni vágyát és — ambícióját is.

Különösen az utóbbi volt az, ami állandóan sarkalta s az érdeklődést betege iránt lankadni nem engedte: lassan-lassan azon vette magát észre, hogy kezd bizni a tudásában és hitet vetni a hivatottságába s főképp, a mi őt magát is meglepte — kezd lelkesedni a pályáért, amelyre pusztán a családi tradíciók kényszerítő nyomása alatt lépett: az apja, a nagy-, szép- meg a dédapja is orvos volt, — időtlen-idők óta mindig kellett a Poóts családban legalább egy dokornak lenni, — s most, mivel épen ő volt a soros, hogy a folytonosság meg ne szakadjon, ráadta a fejét erre a szakmára, ez se lévén előtte kellemtlenebb, mint bármely más, a mi kitartó munkával és hosszas tanulással érhető el.

Nehéz volna, meg fölösleges is, napról-napra följegyezni, a betegség minden fázisát s a módot és eszközt, melyekkel a fiatal doktor első igazi betegét kezelte, tény, hogy az eredmény gyors és üdvös volta őt magát lepte meg leginkább, mert minden várakozását felülhaladta.

Ennek és nem egyébnek tulajdonította, hogy — a szokással ellenkezőleg, orvosi buzgalma a betegség csökkenésével nőttön nőtt — odaadása meg már alig ismert határt, s így magától értetődik az is, hogy a szép Cseténé rendelkezésére kezdetben fönntartott »fél rabszolga« lassanként negyed-, majd nyolczad-, tizenhatod-, végül harminczkettedrész rabszolgává devalválódott.

Sőt nem mernék jót állani még afélől sem, hogy vajjon a doktor — úgy, in petto — nem foglalkozt-e olykor a rabszolga-fölszabeditás nemes eszméjével. Annyi azonban bizonyos, hogy ha eleinte csak egy-egy órát szentelt a betegének, később már kettőt-hármat is, mert hiszen: — »a suggestio theraphiának célzudatos alkalmazásánál a betegnek teljes bizalmát megnyerni ép oly fő és mulhatatlan föltétel, valamint a proteuszszerű kör-

képváltozatainak megállapításához s ennek megfelelőleg az egyénileg esetről-esetre variálándó kezelési mód megválasztásához elengedhetetlen az odaadó, időt, fáradságot nem kimélő lelkiismeretes tanulmányozás! — sat. sat.« szokta vala Poóts doktor magyarázgatni, első sorban anyjának, aztán az érdeklődő ismerősöknek, legfőképen pedig ő nekie — Cseténének...

Kit meggyőzött, kit nem — Nuczi például állandóan ezt szokta ez ékes és szakszerűen korrekt disszertációra felelni: *lári-fári*; — elég, hogy őt magát ez a magyarázat igazságával annyira áthatotta, hogy végül már jóformán csak enni és aludni járt haza s amint ezekkel a természetből reánk szabott nyugókkal végzett, futvást sietett vissza a beteg leányhoz, aki pedig ezt a részvételre fölhívó melléknevet egyre kevesebb jogosultsággal viselte.

...Aki akarta, mindenki észre vehette, hogy Magda szépséges arcza lassankint visszanyerte hamvas, üde pirját, a hangja csengését, a szeme fényét, elevenségét.

A kataleptikus rohamai egyre ritkábban jelentkeztek s az orvosa közbeléptére mind gyorsabb és enyhébb lefolyásuakká váltak. Annyira például, hogy az utóbbi időkből már elégséges volt, ha a kitoróban levő roham jelentkező tüneteinek dr. Poóts egy kanál tejet, vagy egy pohár vizet, olykor ostyában csipetnyi sót, vagy lisztet, vagy akár apró papirdarabkákat nyeletett vele, azzal a többször és energikusan hangoztatott kijelentéssel, hogy amit adott, az egy kipróbált, csálhatatlan hatásu gyógyszer a baja ellen, amelytől *azonnal* és okvetetlen jobban *kell* lennie... Ilyenkor a jelek csakugyan eltűnedeztek s az öntudat, tiz közül kilenczszer, visszatért anélkül, hogy hosszabb tartamu hypnotikus kezelésre került volna a sor.

S ha ehhez az expedienshez mégis előszeretettel fordult olykor, — mint ő maga erősítette — csak azért történt, hogy a szüszavu, büszke, zárkózott leány lelki énjébe, féltve rejtett benső életébe a hypnosit, mint reflektort alkalmazva egy-egy jól irányzott fényvetéssel bepillantást nyerjen s az ekkép kiragadott mozaikszerű részletekből — ismét a saját szavai szerint — »a sikeres gyógyítás-hoz mulhatatlanul szükséges egységes egyéni képet« magának megalkothassa.

Meg is alkotta.

Rövid idő alatt annyi tudást és tájékozódást gyűjtött e részben, amennyire a leány makacs, mondhatnám gögös hallgatagsága mellett e fényvetítés alkalmazása nélkül évek múltán is aligha tehetett volna szert.

Mert a Magda átalakulása a hypnosis közvetlen hatása alatt tökéletes és csodálatraméltó volt.

A máskülönben magába zárt, inkább komor, semmint derüs kedélyű, akaratos leány engedékeny, nyájas, tréfára hajló, nyílt és közlékeny lett ilyenkor, akinek kedélyvilágát Poóts doktor — szuggesztív hatalmánál fogva — tetszés szerint kormányozta; akarat nélkül való gyermek, kinek érintetlen lelke még nem ismer tettetést, hazugságot s a ki közvetlenül, nyíltan teszi, mondja, amit óhajt, a mit érez: sir, nevet beszél vagy hallgat, aszerint amint az ellenállhatatlan sugallat hatalma megszállja s fogva tartja valóját.

A fény sugar. eme meglehetősen gyakori vetítésével aztán bőséges alkalma volt a dokornak szakszerű tanulmányok véghezvitelére.

Megtudta ily módon, hogy ez a ridegnek, kedélytelennek látszani akaró külső burok mélyen érző, gyöngéd női szívet takar, mely önfeláldozó szeretettel zárja magába övéit; azaz, hogy apját, meg a testvéreit, ezek között kiváltképp azt, aki családjától önként elszakadva idegenben él — erről áradozva beszél, ha kérdik, ha nem, csak egyről nem lehet belőle szót kicsikarni: az édes anyjáról... soha.

Ennek a fölemlítésére arcza következetesen fakóra válik s ajkait szorosan egymásra zárva mélységes, konok hallgatásba süllyed Magda.

És minden egyes kísérlet, hogy az anyja iránt táplált rejtelmes és természetellenes gyűlöletnek okát kifürkésze, oly súlyos visszaeséseket idéz elő a beteg leány állapotában, hogy a doktor jónak látta ez irányban kezdet kutatásáról végkép letenni.

Megtudta továbbá, hogy a lánynak valami súlyos bánat nehezedik lelkére; hogy ez a bánat, melynek a legnagyobb valószínűséggel betegségét is köszönhet — nem szerelmi bánat... s hogy betegsége alighanem akkor súlyosbodott és tört ki teljes erővel, mikor az alispán fiával vivott párbajának híre hozzá is eljutott.

Megtudta, hogy a léha kis Cseténének, — mint a párbaj köztudat szerint való okozójának — még akkoriban fölmondta a barátságot s ez azóta nem is lépte át a Zajzonék küszöbét.

...Mindebből aztán könnyű volt megtudni egyebet is... Valamit, ami különben nem igen lepte meg a fiatal doktort, tekintve, hogy a maga elbizakodott voltában titkon úgy is előre föltételezte — azt t. i. hogy a télen elvetett mag fogékony talajra hullott s tavaszra kelve csirába szökkent, vagyis — kevésbé virágos nyelven beszélve, a mult farsangi meggondolatlan udvarolgatása a gyermekkori barátságot Magda szívében szerelemmé érlelte.

Megsejtette ő ezt még akkor s mint maga mondani szerette: le is vonta belőle a konzekvenciákat; attól fogva kerülte Magdát telhető következetességgel — mert hiszen:

»Mit kezdhet az ember egy leánynyal?...»

De amit akkor nem sejtett s azóta sem álmódott volna, az a meglepő ujdonság volt, amit az alkalmazott reflektor visszaverődő fényénél saját magában fedezett föl, — az tudniillik, hogy ő tulajdonképpen még sem olyan igazi semmirekellő, amilyennek magát képzelte és mondani szokta...

Ez a leány, ez a fiatal, szép, vakon engedelmes, kinek érzelmeit tetszés szerint hangolta és szólaltatta meg, mint a virtuóz a hatalmában levő hangszer hurjait, ez a kénye-kedvére odadobott őrizetlen teremtés, aki őt az első szerelem, a fiatal vér lángolásával szereti, ez a leány előtte szent, akit nem hogy tettel, vagy szóval, de még egy tisztátalan gondolattal sem sértett meg soha.

Nem állhatta, hogy kissé meg ne csodálja magát ebben a teljesen új világításban. Szinte kedve lett volna a saját vállát megvergetni: derék gyerek vagy öcsém, Poóts Béla... annyira meg volt e fölfedezés folytán önmagával elégedve.

Tűrhetetlen...

De ha neki magának volt némi oka a fent tisztelt ural való elégedettségre, annál kevesebb volt Cseténé asszonynak, kit hova-tovább mind jobban bántott, sőt busított »barátjának« ez az odaadó, határt nem ismerő orvosi lelkiismeretessége. S ezt a szép asszony minden alkalommal a leghatározottabb módon jelezte is.

Kezdetben csak apró, hamar átvonuló nyári zivatarok, dörgéssel, villámlással, langy esővel — miket a szerelmesek — tekintve a fürgeteg követő mennyei béke édességét — általában nem találnak kellemetleneknek; ezeket követték a komolyabb, nyomokat hagyó viharok — jéggel kevert záporral, mely hosszabb tartamu »fásék« zérusára szállítja alá a barometrumot s ez bizony elartott olykor két, sőt három napig is; ennek nyomába léptek a keserűnél keserűbb könyekkel öntözött szemrehányásoknak sértő gyanúsításokká fajult szakadatlan lánczolata, miknek következtében az a néhány percz, (a mit

Poóts dr. betegétől ugyis csak kénytelen-kelletlen vonta el, hogy azt a harminczkettedrésznyi rabszolgát, mely elég hálátlanul lelkiismereti furdalások alakjában támadt ellene, valamennyire kibékítse) folytonos vád- és védbeszédben telt el és pokoli gyötrelmévé vált reá nézve.

A helyzet hova-tovább kinosabbá, sőt amint Poóts Béla magát Nuczi előtt többször kifejezte: *tűrhetlenné* vált...

Valaminek kell történnie! ezt világosan érezte. Hogy minek, azt persze még maga sem tudta, csak annyit tudott és ezt is megmondta Nuczinak, hogy »a hur az elpattanásig van feszítve.« —

Legegyszerűbb lett volna persze a szép asszonnyal rövidesen szakítani.

De ettől valami — ismét nem tudta, hogy mi — állandóan visszatartotta. Tán a hiusága, melynek hizelgett az a köztudomásu tény, hogy az alispán ur jogászelölt szép urfiát sikerült »kiütnie a nyeregből;« vagy tán egy szikrája a férfi nemes gyöngeségének, amely visszariad a brutalitástól a nővel szemben általában, különösen pedig azzal szemben, akinek végtére is halála van kötelezve néhány derüs óra emlékeért.

Ki tudná?... Talán a kettő együtt.

A hiuságon és a kötelező lovagiasságon fölül azonban úgy lehet nem kis része volt ebben a »valamiben« — a botránytól való irtózásnak.

Egy hevesebb összeszólalkozás alatt ugyanis Cseténé kereken kijelentette, hogy ha meg nem javul, sérelmét feledve, haragját félretéve, ő keresi fel Magdát s bizonyítja a lánynak, hogy Bélához neki, egyedül neki van joga, hogy ezt a jogot ő föl nem adja s hogy amit galádul elbitorolt, visszaköveteli tőle: a szeretőjét... onnan meg elmegy Poóts nénihez — ahol különben még soha sem volt) és leleplezi neki a »drágalátos fiát« — aztán... legyen, ami lesz!...

Es — ahogy Poóts Béla, bizonyos dolgokban némely asszonyi állat ki- és beszámíthatatlan voltát ismerte, mindezekre Nuczit teljesen képesnek is tartotta.

Ettől a kiábrándulástól az ő becsületes öreg édes anyja szívet, ettől a krizistól a szegény Magda szemlátomást javuló egészségét akármilyen áldozattal kész lett volna megmenteni!

Nem tehetett hát és nem is tett semmi döntő lépést, hanem tépelődve, olykor titkon átkozódva gyöttrődött és — várt... várt folyvást arra a »valamire«, aminek — hite szerint — történnie kell.

Azalatt pedig naponkint új, meg új csalafintával próbált szerencsét. Kerülő utakon, sikátorokon — még a zeg-zugos Térjmeget-utca kerítésén is — settenkedve lopta át magát, mint a tolvaj, hogy betegéhez akadály nélkül eljuthasson; mert az utóbbi napokban már az utcán se járhatott biztonságban: soha se tudta, melyik sarkon, boltbul, sátor mellől, kapu alól bukkan elő — »az az asszony«, gúnyosan örvendezve a »véletlen, kellemes« találkozásnak, aztán mellé szegődve és utcahosszat, egész a Zajzonék kapujáig — veszekedve.

Poóts dr. keserű haragot táplált iránta szívében; sőt már gyűlölni is kezdte az asszonyt. És pedig — minél inkább érezte, hogy igazságtalanul, annál hevesebben.

Mert hiszen mit is vétett neki tulajdonképp az az asszony? Szerette őt. Bolondul szerette.

Ő pedig meg csak azt se hozhatta föl saját mentségéül, hogy a Nuczi nyakába vetette, rákötötte volna magát. Nem. Ő volt az, aki mindent elkövetett — egész a vérontásig — hogy kegyébe jusson s mikor ezt elérte, miután jó ideig üdvösségének, földi mennyországának nevezgette a *status quot*, egyszerre — egy beteg leány váratlan közbejöttére, minden megnevezhető benső ok nélkül

— kitelhető és nagyon is elérhető módon mutatja ki, hogy az »állapotot« megelégette, hogy az utjában álló szerelmes asszonyt szeretné valahogy — persze tisztességgel és világért sem brüszk módon — a nyakáról lerázni.

Elég furcsa és érthetetlen volt ez a rohamos átalakulása az érzelmeknek — ő csodálkozott rajta legjobban — de így volt és nem tehetett róla, hogy így volt.

Eleintén vakmerően hazudozott neki, képtelen mentéseket és alibiket koholva a mind ritkábbá váló találkák elmulasztásának magyarázatául; később meg már nem csak hogy el nem ment a találkozókra, hanem a mentéseit is egy-egy — meg kell adni ép oly gyöngéd mint közhelyekkel bővelkedő — levélkében adta elő, abban fejezve ki »epedő szive sóvárgását, melyet egy jobb jövő reményével próbál csillapítani — fájdalom! sikertelenül stb.«, »de vannak az életben helyzetek, elvállalt, súlyos felelősséggel járó komoly kötelességek stb.«...

»Lári-fári, lári-fári« — mondogatta ilyenkor a szép Nuczi, a ki bizonyos iránybari okos volt, mint a kígyó és nem kevésbé sima, ürge, tekervényes, ha érdekei úgy kívánták. A szép Nuczit nem egy könnyen szedi rá anyától lett emberfia — bőségesen ki lévén fejlődve benne ama bizonyos hatodik érzék, a mi az asszonyoknak ős időktől fogva egyik legerősebb támadó és védő fegyvere: a divináció.

De — hogy szentenciákban beszéljek — az emberi természetben az már benne rejlik, hogy minél nehezebb valamit elérni, annál élénkebb az unszolat, mely a kísérletezésre sarkal.

Poóts Béla is addig-addig törte a fejét valamely modus-vivendin, addig experimentálgatott és vallott kudarcot kudarczra, míg egyszer csak — mint valami mennyei sugallat — (gondolom, így mondják a romantikusok) szállta meg agyát a mentő eszme, az egyetlen szerinte, ami segíthet még ezen a türheterlen helyzeten.

Hogy erre csak most tudott rájönni! uristen, — és pedig milyen egyszerű, magától kínálkozó az eszköz; itt van előtte; alig harmincz lépésnyire; eljárogat mellette naponkint s nem egyszer használja is — ugy alkonyatkor, Magdától hazatérte után, kommcózió kedvéért.

Az ablakból is láthatja im a kert alatt kikötött karsu csónakot, amint a Tisza szürkén hömpölygő hullámai ide-oda himbálják.

»No, galambom Nuczi, most már lesheted a zöld zsalugáter mögött az utcaajtónkat, akár reggeltől naplementig a bécsi gukkereddel...«

...Nyomban tollat fogott s arany monogrammos papírra ékesen vetett betűkkel ismét kifejezést adott »epedő szive sóvárgásának« — melyet most is, mint mindig »egy jobb jövő reményével igyekszik csillapítani«, csak hogy ezuttal nem »sikertelenül« — szilárd alapon épül ez a reménység, mert:

»Tanulok, Nuczi! anyám forró vágyát betöltöm: el vagyok erre tökévelve végre igazán és komolyan, szavamra mondom! Rövid időn diplomás ember leszek. Bezárkózom szobámba, neki dülök a könyveknek — lábam se teszem ki, míg el nem készülök, nehogy a nyert benyomások elvonják figyelmemet a tanulástól. Még oda se megyek! (Az a szegény teremtés már ma-holnap úgy is ellehet az én kezelésem nélkül, amibe — köztünk mondván — már bele is fáradtam.) Aztán, ha kellőleg elkészültem, megyek föl Pestre, leteszem a szigorlatot, haza hozom a diplomámat, hogy itthon vegyem hasznát és — a többit miért is mondjam?... a maga szivecskéje úgy is kitalálja az enyémmnek legforróbb vágyát — ugy-e?...

Hát csak egy kis türelem... aztán még egy csepp türelem, azután immár egészen a magáé lesz a maga addig is szerető — Bélája.

Aminek történnie kellett.

Izmos férfikarok nyomása alatt két karsu evező ütemes csobbanása szeli a Tisza szőke vizét. A csónak könnyedén suhan ár ellen a habfodrok között.

A fehér-kéksávós sapka mélyen van az evezős szemére huzva, de persze nem olyan mélyen, hogy aki látja, azonnal föl ne ismerhesse a csalafinta Poóts Bélát, ki magában nagy elégtelen mosolyog, mikor partot ér s a csónak lánczát egy hidczölöp körül kanyarítva, odalakatolja.

Két-három hosszú ugrással fönn van a parton, onnan balra kanyarodva, magára erőszakolt nyugalommal, sétáló tempóban bandukol a hidon át — vissza oda, ahonnan jött, a város felé, — csak hogy pár száz öllel feljebb, mint ahonnan elindult.

A hidon végig haladva, a poros országuttra lép s a tuloldalalon levő Nepomuki szent János szobrát megkerülve — hirtelen elnyeli a föld, vagyis egy utcaajtó öble, melyet a szent szobor — nyilván tudta nélkül — sok-sok esztendő óta állhatatosan rejteget a háta mögött.

Ez az utcaajtó — amint tán nem is nagyon nehéz kitalálni — a Zajzonék udvarára vezet.

Doktor Poóts nagyot lélegzik: a küszöbön túl s így biztonságban lévén. Sőt kedve volna a bokáját összeütve, nagyot is kurjantani...

Nem teszi; hanem sietve és nesztelenül a pitarba toppan, de a félig nyílt nappali ajtajában leigézve áll meg egy pillanatra.

Magda a nehéz tölgyasztal mellett ül félig háttal az ajtónak. Fehérbabos sötétkéék ruhája feszesen simul telt keblére s amint formás fejét az ölében ülő Terikére hajtja, erős fehér nyaka ingerlően villan ki az apró, hullámos hajgyűrűk közül.

Nagy munkában vannak. Terike az illedelmes evés művészetéből veszi leczkéjét, mely őt majdan a »nagyokkal« való étkezésre kvalifikálja. Akik ezen régen tullestek, el sem hiszik, milyen nehéz a kés, villa, kanál különböző rendeltetésének bonyodalmas rejtelmeiben eligazodni.

Nem tudom, mióta folyik az oktatás; annyi szent, hogy Teri — jól lakván — unni kezdi s lassan lecsuszva a Magda térdéről, beül az asztal alá, ahol egy horgolt szakállkába pólyázott fotográfiának halk, alig érthető szavakat motyogva, elméleti oktatást ad az elébb elsajátított tudományokból.

Magda önfeledten nézi a gyermeket és mosolyog. És ebben a nézésben, ebben a mosolyban ott van az örök asszonyi: az anyai érzésnek meleg verőfénye, melyben a szép arczra mintegy ráfagyott, rideg vonás fölenged. A tiszta homlok szigorát is ez a sugárzó meleg enyhíti meg, mely a délutáni nap beözönlő aranykévével ölelkezve, mintegy glóriát von a leány feje körül.

Egy szikrája ennek a fénynek, melegnek, a férfi gyanutlan szívére hull s az abban napról-napra, észrevétlenül halomra gyűlt gyulékony anyag tüzet fog...

Sóvár szeme mohó gyönyörrel szivja föl a káprázatos jelenség bódulatát s amint csendben, mozdulatlanul nézi, mintegy meglöpja a lányt, ez a lappangva tovarahapódzó tűz édes meleggel járja át meg át testi, lelki valóját.

— Magda... édes — suttozja öntudatlanul... vagy tán csak gondolja?

Am a leány meghallja, megérzi... összerezzen s mélyen elpirulva, szó nélkül nyújtja kezét üdvözlésre.

Kis szünetre mégis ennyit mond:

— Már féltem, hogy itt hagyott... Aztán hirtelen, mintha megbánta volna, száraz, jelentéstevő hangon tette hozzá: lázam volt az este.

Krónika II.

Egy új szanatórium.

— április 1-én.

Le Poittevin vizsgálóbíró urnak

Páris.

Megdöbbenéssel vegyes büszkeséggel olvasom az esti lapokból, hogy a francia kamara a mai napon nem tarthatott ülést — miattam. Miattam, Durand írnok miatt. Eleinte nem akartam hinni a szememnek, de a közölt magyarázatok után nem lehet tovább kételkednem. A kamara a Panama-ügyet kívánta tárgyalni, s a vizsgálóbíró urtól az iratokat kérte; Nagyságod azonban nem teljesíthette a kamara kívánságát, mert a szóban forgó iratok egy asztal-fiókban vannak, s én ennek az asztal-fióknak a kulcsot, midőn Nagyságodtól szabadságot kértem, feledékenységből magamnál tartottam.

A súlyos felelősség érzetében kénytelen vagyok részletezni Nagyságod előtt, miért kértem ezt a huszonegy órai szabadságot, mely az igazság-szolgáltatás rendes menetét ily bosszantóan megakasztotta. Nagyon bánatana, ha Nagyságod azt képzelné, hogy egy vig napot tölteni rándultam ki Charentonba, diákokkal s másnemű apró személyekkel; s megvallom, igen szeretném, ha azok, akik egész jövőmet a kezökben tartják, értesülnének róla, hogy a Panama-pör kulcsa, ezen a végzetes napon, nem fordult meg semmi gyanus helyen.

Nagyságos uram! Én törekvő ember vagyok, aki lelkesedéssel csüng a választott pályán. Egész lelkemmel hivatalomé vagyok, és semmi se érdekel úgy, mint a pályámmal összefüggő szociális kérdések. Foglalkozásom a törvényszéki orvostan tanulmányozására készítetett, a törvényszéki orvostan pedig fölkeltette bennem az elmebetegségek iránt való speciális érdeklődést. Szerénytelen-ség nélkül mondhatom, hogy e téren immár nem vagyok egészen laikus, hanem legalább is tájékozott dilettáns, akinek megvannak a maga önálló nézetei, aki nem hódol semmiféle iskolás bölcseségnek, s aki a psycho-pathológiát egy mindenesetre nagyérdekű elmélettel gazdagította.

Engedje meg, vizsgálóbíró ur, hogy pár szóval jelezzem ezt az én saját külön elméletemet, a Durand-teóriát. E pár szó nem térít el tárgyamtól, s ígérem: rövid leszek.

A psycho-pathologia mai jelesei egybehangzóan azt vallják, hogy az elmebajok legfőbb diabolus rotae-je: az öröklés. A Durand-féle elmélet ezzel merőben ellenkező nézeteket vall. Tudományos meggyőződése, hogy az elmebajt a legtöbb ember nem azért kapja, mintha valamit örökölt volna, hanem ellenkezőleg azért, mert nem örökölt, vagy nem örökölt eleget.

Egy osztrák orvos: Niemayer már régen megmondta, hogy a tüdővész kérdése: pénz-kérdés. Ugyanezt állítom én az elmebajokról. Niemayer így okoskodott: építetek pincze-lakások helyett egészséges, szellős lakásokat, adjatok a szegényeknek jó és egészséges táplálékot, s megszűntetitek az okokat, melyek a tüdővést előidéznek. Ami pedig

a terapiát illeti: küldjétek el a szegény tüdőbajosokat Meránba, Egyiptomba, s akik nem régen laborálnak benne, szépen meg fognak gyógyulni.

Én még tovább megyek, mint Niemayer. Én azt állítom: »Végy pénzt magadhoz, sok pénzt, és soha se lesz elmebajod.« Mert minden elmebaj onnan keletkezik, hogy az embernek elfogy a pénze.

Nagyságod nem fog hinni az én elméletemben (Hivatkozhatnám a köztapasztalásra. A gazdag ember okos ember, a szegény ember számár ember. Az okos ember meggazdagszik. Nincs milliomos, aki bolondokat csinálna. stb. Nem meglepő, nem egybefüggő jelenségek ezek?!). Nagyon sajnálom, hogy így rövidesen nem győzhetem meg Nagyságodat. Szóval, én ragaszkodom az elméletemhez.

Képzelterti, vizsgálóbíró ur, mily örömet okozott, midőn megtudtam, hogy elméletemmel nem állok egyedül, s hogy egy nagy tudomány emberbarát máris megalkotta azt az intézményt, melyet én az elmebajosok, illetve az egész szenvedő emberiség érdekében a legnagyobb fontosságúnak tartok.

A multkor egy hirdetés tűnt a szemembe. Így hangzott:

PÉNZBAJOSOK SZANATÓRIUMA.

Dr. Darius magán elme-gyógyító intézete, könnyebb és súlyosabb elmebajosok részére.

Charenton, kényszerzubbony-utca 1. a „Vig tébolyodott“-hoz.

Angol comfort! Jutányos föltételek!!

Biztos gyógyulás!!!

Ez a hirdetés nem hagyott nyugodni. Látnom kellett, hogy ismeretlen elvtársam mint váltotta valóra ideáimat.

Ezért kértem szabadságot s ezért rándultam ki Charentonba, zsebemben az igazság kulcsával.

Engedje meg vizsgálóbíró ur, hogy beszámoljak charentoni tapasztalataimmal. Be fogja látni, hogy nem holmi hiábavalóságokra vesztegettem el azt az időt, a melyet, sajnos, Franciaország elveszett idejének kell tekintenem.

Mindenekelőtt konstátálom, hogy Darius doktor ujonnan berendezett intézetében együtt találtam a Panama-pör mindama vádlottjait, akik ellen annak idején a vizsgálót kegyesen beszüntettük.

Ime, elméletem egy fényes bizonyítéka. Ha ezeknek a létört czelebitásoknak a kritikus-időkben véletlenül el nem fogy a pénzök: ma miniszterek, képviselők, tekintélyes és csodált emberek volnának, a jelen órában talán nyugodtan tanácskoznának Kréta blokádjáról, financzseniknek tisztelnék őket, s a budgeten vitatkoznának, mig így az elmebaj összes szimptomáival, elbutult tekintettel s gondolatlanul járkálnak fel s alá a charentoni parkban.

— Lássá, ide jutottam — szólott hozzám az egyik boldogtalan paralitikus, akit éppen világos percében találtam. — Az örültek házába! Mert ez, hiába szépitjük a dolgot, örültek háza, s én magam örült vagyok. Mindenki örült, akinek nincsen pénze . . .

A gond s anyagi bajok gyógyíthatlan áldozata egy könyecseppet törült ki a szeméből. Talán ama sok, sok kedves bankjegyre gondolt, melyet nem láthat viszont soha, soha . . .

Megjegyzem különben, hogy e boldogtalanok legnagyobb része a felületes szemlélő előtt teljesen egészségesnek tűnik fel. Elbeszélgetnek politikáról, irodalomról és művészetről, biliardoznak, szivaroznak, még országgyűlést is játszanak. Az ember azt hinné, semmi bajok. Csak akkor tör ki rajtok a baj, ha kiejtjük előttük ezeket a végzetes szavakat: pénz, frank, kopek. Ilyenkor üvöltöni kezdenek, s az éhes sakálok hangjaira emlékeztető hosszas sirámjuk összeszorítja a látogató szívét.

Doktor Darius felszólított, hogy mutassak meg a betegek egyikének egy száz frankos bankjegyet. A pénz láttára a szerencsétlenek mind körömbé gyűltek, s érdeklődve szemlélgették a rokonszenves papirt.

— Ki festette e gyönyörű képet? — kérdezte naivul az egyik szegény paralitikus.

— Ez pénz, pénz, pénz! — rikácsolt egy másik, rossz indulatu őrült.

Ez egy szó hallatára roham fogta el a boldogtalanokat. Ugrálni, táncolni kezdtek, sokan bukfeneket hánytak. S az öröknek közbe kellett lépni, hogy el ne ragadják tőlem a bankjegyet.

Nota bene: ezek a könnyebb betegek.

A súlyosabb betegeket külön pavillonokban őrzik. Ezek egész nap üvöltöznek:

— Pénzt Gastonnak! Pénzt! kopeket! Gaston kopeket akar!

S koronkint le kell fogni őket, mert minden áron az angol bankba akarnak rohanni.

Az utóbbiakon már csak a metallotherapia segít. Többnyire arannyal kezelik őket; tapasztalták, hogy az arany jó hatással van rájuk.

A könnyebb betegeket homeopaticé gyógyítják. Pénzzel. Lassankint hozzászoktatják őket ahhoz a gondolathoz, hogy a pénzt meg kell becsülni, s nem szabad kiadni. Az engedelmesebbek néha egy-egy sou-t kapnak jutalmul. Egyet, aki a frankját takarékpénztárba küldötte, nemsokára gyógyultan fognak elbocsátani.

Megindító, hogy e szerencsétlenek előtt a legcsekélyebb pénzösszeg is mily értéknek tűnik fel. Azok között, akik országgyűlést játszottak, észrevettem egyet, aki folyton számokat irt a levegőbe, s emellett tüzesen beszélt. Ez játszotta a pénzügyminisztert. Tisztán hallottam, hogy a következőket kiabálta:

— Összes bevétel: négy kopek; összes kiadás: hat kopek.

— Vád alá kell helyezni — mennydörgött egy másik. — Elsikkasztott két kopeket, legalább két kopeket!

Legrosszabb állapotban vannak az apatikusok. Egy kifordított zsebekkel, s az ürbe meredt tekintettel szótlanul járt fel s alá a parkban.

— Ennek vége, — suttogta doktor Darius.

— S a többieken észlelhető némi javulás? — kérdeztem a nagy emberbarátot.

— Óh, igen, — felelt doktor Darius. — Lássá, ezt

itt negyvenezer frankkal tökéletesen meg lehetne gyógyítani.

S rámutatott egy kissé hanyagul öltözött alakra, kinek külseje elárulta a költőt.

— Sajnos, — tette hozzá a nagy emberbarát, — a családja soha se fog ily nagy összeggel rendelkezni. Hja, ha az állam is felkarolná ideánkat!

— Annyit minden esetre elért, — gratuláltam a nagy emberbarátnak, — hogy a szakférfiak, látva az ön sikereit, fel fogják ismerni végre a helyes irányt.

Azt mondtam, vizsgálóbíró ur, amit gondoltam. Hogy a szenvedőkön mennyit segíthet doktor Darius, az nem tőle függ, hanem az irány- és pénz-adó köröktől. De ha e siker még oly kétséges volna is, annyi bizonyos, hogy Darius doktor nagy szolgálatokat tett a tudományok.

S tán az se lesz minden haszon nélkül, ha e sorokkal rá irányíthatom az illetékes férfiak figyelmét a charentoni szanatóriumra. Ez esetben kirándulásom nem veszett kárba. Fájdalom, feltartóztattam az igazságszolgáltatást, de viszont tán némi szolgálatot tettem a tudományok.

A vizsgálóbíró ur

alázatos szolgálója:

Durand.

INNEN-ONNAN.

✧ **Megint erkölcsvédés.** Az öreg *Mócsy* nevű néptanító bácsi, aki most képviselő, meg *Molnár* apát, aki szintén az, megkérdezték a kormányt, vajjon látta-e a meztelen asszony fotografiákat a kirakatokban? Mert *Mócsy* bácsi, meg *Molnár* apát látta ezeket. Látta bizony, mert — nézte. Panaszt emelt pedig ellene a kormánynál, mert félti tőle az erkölcsöt. Hát azt ne efféléől féltsek a kegyes urak. Az ilyen asszonyi meztelenség vagy szép, vagy nem szép. A szerint izléses, vagy izléstelen. Ami a kirakatokban pompázik, jobbára fotografuserőlködéssel szörnyen kiczifrázott izléstelenség, A valódi művészet asszonyi meztelenségei annál szebbek. A valóságbéliek pedig a legszebbek. Ezeknél szebb valami már nincs is a teremtett dolgok között. Az asszonyi meztelenséget a trágárságok, az erkölcstelenségek közé csak az igen balga, vagy az igen tisztátlan képzeletű emberek sorozzák. *Mócsy* bácsinak, meg *Molnár* apátnak éppen ezért, akkor volt igazuk, mikor ama képeket a kirakatokban ártatlanul végignézték; de akkor már nem volt igazuk, mikor azokat a képviselőházban hálátlanul megátkozták, rájuk fogván, hogy azok rontják az erkölcsöt. Ime ők is nézték azokat s erkölcsükben a legkisebb hiba sem esett. Nem is erkölcskérdés az az egész, amelyet fölvetettek; még csak nem is szeméremkérdés. A meztelenség miatt sem az antik szobrok, sem a keresztény szentképek nem szemérmetlenek. Azok a modern meztelen fotografiák is, a melyeket ők felpanaszoltak, egy édeskés, csupán alacsony izlésnek tetsző orfeum-szépséget ábrázolnak, amint klasszikus szobrokat pózol. Gyöngedolog, de nem erkölcstelen s nem szemérmetlen. Mellette, körül akárhány jól felöltözött dámának a fotografiája sokkal nagyobb disznóság. Azt meg csak még sem lehet megtiltani, hogy a nyakig begombolt hölgy-fotografiákat ki ne tegyék a boltlakokba? . . . Hanem azért mégis attól tartok, hogy a két kegyes kis öreg gyermek felháborodása folytán effélékben erősködő rendőrségünk egy időre beszédeti a kirakatokból éppen a legkevésbé erkölcstelen képeket. Igaz, hogy ez se lesz szerencsét-

lenség. De nagyképű rendörködés lesz, ami szabad országban egészen felesleges dolog... A két kegyes kis öreg szavára nem kellene többet adni, csak el kellene nekik mondani *Littré* esetét. *Littré*nek, mikor a nagy szótára megjelent, valami kényes hölgy ezt a szemrehányást tette: *botrány, hogy ön a művébe a szemérmellen szavakat is felvette!* — *Ej, ej, asszonyom, ön tehát megkereste a szemérmellen szavakat?* Ennyi volt *Littré* összes mentsége... Mert hát, mit is nézik azokat a fotográfiákat azok a kegyes kis öregek?

* * *

✧ **Európa és Kréta.** Krétában folyik vigan a kis háború. Hat nagyhatalom védelmez ott egy hetediket egy kis hatalom néhány tisztje s pár ezer lázadó ellen. A hajóhadak már nem elegendők; Európa szállítja a szigetre a szárazföldi csapatokat is. Már mi is szállítottunk oda egy zászlóaljnyi derék bakabőrt. Mennyi fog ott ebből kilyukadni? És kiért? És miért? A törökért? Meg a birodalmának integritásáért? De hiszen azért a maga nizam- és redif-bőreit illenék kilyukasztatnia. Avagy a görögért, nehogy nagyon megvédelmezze magát ellene a török? De mit sajnáljuk mi a görögöt? Mért akarjuk mi őt humánusabban legyőzni, mint ahogy a török legyőzné? Bevalom: nem értem az egész dolgot. Csak azt érteném, ha Európa összeeresztené Krétán a törököt meg a görögöt s bevárná csöndesen: melyik győz? Amelyik győz — azé Kréta. Így, ahogy most csinálják, a világ végéig sem dől el: kié lesz hát Kréta? Ha Európa győz, Európáé? Aztán, mitévő lesz majd vele? — Odaadja vagy a görögnek, vagy a töröknek — avagy egy harmadiknak. De ki lehet ez a harmadik? És akárhoz ez, hát mért nem verekszik ő maga azért, a mi csakis az övé lesz? ... Az ember úgy belekeveredik a krétai kérdésben a kérdésekbe, hogy sose keveredik ki belőlük. De bármi lesz is ezekre a felelet s bármi lesz is amannak a megoldása: Európa most valakinek a balekja. Vagy a töröké, vagy a görögé, vagy az ismeretlen harmadiké. Szóval: azé, aki végül Kréta ura lesz. Ura a mi bakáink, meg a többi nagyhatalom katonáinak a bőre árán. S ura nem a maga pénzén, hanem európai közöltségen.

* * *

✧ **A száműzött.** Jár számkiüzötten az árva fiu... Kilökték szegényt a tisztelt Házból, pedig ő teljesen ártatlan volt; csupán *Morzsányi* volt hibás. Mit vétett ő, a kilökött, a száműzött, kinek neve *Provizió*? Évtizedek óta otthonos volt ott a Házban s tisztességessége ellen nem emelt senki szót. De miért is? Aki mást nyereséges üzlethez segít, annak dukál a fizetés. A fizetés neve pedig ilyen esetben — *Provizió*. Az üzlet lehet tisztességes, vagy nem tisztességes, de a szegény *Provizió* sohasem tehet arról, hogy az milyen: Hanem ezt a közvélemény vak dühében nem tekintette. Így került szegény *Provizió* a Házból az utcára. De eszébe jutott, hogy van még neki más otthona is, ahol szívesen látják. Ment az ügyvédek közé. Ott is nagyon szerették eddig; sok emberen, tisztességes módon nagyot lendített. Ha az ügyvédek közt is akadt, aki csunya üzleteket kötött, abban ő szintén nem volt sohasem bűnös. Amint azonban most az ügyvédek észrevették, támadt dühös, nagy kiáltás: le a *Provizióval!* *Üssük őt! Nem kell! Ki véle!*... És innen is kilökték. Meghuzom magamat — gondolá az üldözött — a bankokban és a kereskedőknél. De jaj, a bankárok és kereskedők gunyos kárörömmel csúfolták ki. — Csak menjen világgá maga becestelen! Maga nekünk mindig sok pénzünkbe került. Addig csak megtürtük, míg maga nélkül nem juthattunk nyereséges üzlethez. De magának már befellegzett, mert maga tilos és megalázó. Most majd potyára kötjük meg az üzleteket és azt is mi vágjuk zsebre, a mit ezelőtt a maga címén kellett kifizetnünk. Mars ki!... A meg rugdosott, kitaszított, legyalázott *Provizió* kezét tordelve ment tovább. Már csak a mellékutcákon mert bolyongani, hogy a hetvenkedő urak szembe ne köpjék. A mellékutcákban pedig

a szegényes házak, szegényes lakói meglátták őt és felismerték. Nyájasan, háládatosan kiabáltak feléje: *Isten hozta, lessék besétálni, jaj beh örülünk, hogy látjuk!* — Miért fogadnak önök engem ilyen szívesen, mikor mindenki üldöz, száműz és gyaláz?... Azért — hangzott a válasz — mert ön a mi jóltevőnk; mi önbül élünk, ön ad lakást, ruhát és kenyeret magunknak, feleségünknek s gyermekeinknek. — Hát kik önök?... Mi szegény *ágensek* és *szenzálok* vagyunk... A *Proviziónak* eszébe jutott, hogy hiszen igaz, ezek a szegény ördögök volnának voltaképen az ő emberei. S milyen háládatos emberek ezek! Éppen ezekkel szemben volt ő mindig a legfukarabb, ezeket hanyagolta el a legjobban, ezekről feledkezett meg a leggőgösebben, míg őt a nagyobb urak szívesen látták és dédelgették. És most, mikor őt minden finnyásabb társaságból száműzik, ezek a jó lelkek szeretettel nyitnak ajtót előtte! Hát legyen is úgy: csak ezekhez tér be, ezeknek lesz bőkezű barátja, ezek sorsán javít, ezek között marad! És belépett és a szerény petroleum-lámpások alatt mindenki örült neki s mindenki megbecsülte őt... De — s tán ezt mondanom sem kell — a *Provizió* nem válthatta be azt a szép fogadalmát, hogy ezentul mindig itt marad, a szegényeknél. Azért nem, mert a nagyobb urak, akik fényes nappal kilökték, homályos éjjel köpenybe burkolva arcukat, utána mentek, kinyomozták, halkán bekopogtak hozzá az ablakon s visszacsábították magukhoz. Azóta csak nappalonta van a szegény *ágenseknél* és *szenzáloknál*, a mikor mindenki látja. Mikor senki sem látja, ott van megint azoknál, akik minap száműzték. De persze éjjeli szállásai felől a bejelentő hivatal mitsem tud. Különben is a finnyás urak találnak ki számára temérdek szép álnevet.

* * *

△ **Műértők.** A mi derék rendőrségünk most nagy zavarban van, olyan tolvajokat keres, akik műértők, műkedvelők, vagy éppen szakemberek — nem is csak a tolvajlás, hanem a képfestés művészetében. Ha a tolvaj csak tolvaj és kabátot vagy ékszerket lop, akkor a rendőrségnek erre meg van a sablonja. Értesíti a zálogházakat és a zsbárusokat. Sikasztásnál meg- rakja detektivekkel a pályaudvarokat, rablógyilkosságoknál elfog egy véres inggombot és bottal üti a tettes nyomát. De mit csináljon olyan művelt urakkal, mint az országos képtár tolvajai? Ezek nem viszik a zálogházba a Murilló-képet s nem hagy- nak hátra véres inggombokat. Ezek vigan dudálva fiakkerbe ülnek és robognak, ahova akarnak. Az ördög se nézi ki belőlük, hogy műértők. De úgy halljuk, hogy rendőrségünk ebben a páratlan tolvajlásban is feltalálta magát. Ugy okoskodott, hogy Magyarországon igen kevés ember ért képekhez, tehát ezeket kell rendőri felügyelet alatt tartani. Azóta a legdiszkré- tebb, de egyszersmind legszigorubb őrizet alatt állanak a követ- kező műértők: Szana Tamás, Keszler József, Lyka Károly, Kézdí Kovács László, báró Liptay Béla, Telepy Károly, Benzur Gyula és számos festő. Ellenben nincs rendőri felügyelet alatt: Prém József és Nyáry Sándor, akik azonnal jelentkeztek a rendőrségnél, hogy ők is műértők és felügyeletet kívánnak. A rendőrség kérelmükkel kereken elutasította őket.

* * *

△ **Az Andrásnyak.** Magyarországnak igazán szerencséje van a mágnaival, az igaz, hogy azoknak is kedvez Magyarországon a szerencse. Szerencsés ország, melynek főurai a tisztességnek olyan ragyogó példáit adják, mint adta Andrásny Géza az agrár-banknál, Gyula gróf Rozsnyón és Tivadar gróf Sándor-utca 4. szám alatt. Viszont szerencsés mágnaok, akiknek csak tisztességeseknek kell lenniök, hogy a közvélemény pajzsára emelje őket. Másutt a tisztességnél a mágna kezdődik, minálunk a tisztességnél végződik. És édes istenem, olyan könnyű tisztességesnek lenni, mikor az ember mágna! S mégis, egy álló héten keresztül a vezércikknek mind az Andrásnyakkal foglalkoznak s szerintök az ország szeme sóvár bizalommal függ rajtuk, az ő tisztességüktől várja a maga megváltását.

Mi ez? Ámulat, hogy három főúr — gavallér? Csodálat, hogy a véleményüket megmondták és e vélemény tisztességes? Minden ellenzéki újságnak van egy féltucat kisebb-nagyobb kaliberű szegény ördöge, akik heteken át és hetekkel az Andrássyak csodatette előtt hangoztatták ezt a tisztességes véleményt és senki sem ültette őket a közvélemény pajzsára. Maradtak továbbra is obskurus szegény ördögöknek, akiket a nemes grófok szuverénül keresztülnéznek. Ugy látszik tehát, hogy nem annyira a tisztesség imponált, mint a gróf. És ha ez így van, akkor nem a tisztesség, hanem a grófi tekintély előtt lapult meg a lelkes közvélemény. És ha ez így van, akkor az egész erkölcsi renaissance, amit az Andrássyak nemes példaadásából várnak, nem ér egy hajítófát sem, mert csak azt bizonyítja, hogy ez a mi demokrata közvéleményünk hasra vágódik a legelső grófi czimer előtt s a gróf meg bolond, ha a demokrata közvéleményre nem füttyöl.

SZINHÁZ.

Brieux: Szabadulás. A nemzeti színház pénteki bemutatója. — *Dumas Fils: Az Aubrayné elvei.* A Vígyszínház csütörtöki bemutatója.

Tudvalevő, a derék Haeckel mennyire hiába keresi azt a közbenső fajtát, mely a fajok fejlődési sorában az embert megelőzi. A művész teremtő sejtelmével Gabriel Max már a külső formáját is vászonra vetette, de hát ez csak főstmény s nem valóság. Én, úgy gondolom, végre- valahára megtaláltam; nem vagyok rá büszke: csak a véletlen kegyelméből. Már nevet is adtam neki, az új fajta neve: *A hiszékeny szószerintvevő (Pithecanthropus credulus verbapremulus cucurbitocephalus Pp.)* Külső formájára tán csak a homlok sűrű harántbarázdái atavista jegyek. Lelkiekben különösen az utánzó hajlandóságok. Teszem, ha Dumas Fils tendenciás darabot ír, ő is azt ír; ha Brunetière azt látja, hogy a tudomány csődbe jutott, ő is azt látja; s ha Bourget nem talál más menekvést, mint az istent, ő sem talál mást. Fordulatos, ötletes, sőt drámai is tud lenni, — de mindezt félszegen teszi, hebehurgyán és észnélkül, az eltanultság nevéseges mozdulataival. Az értelemnek sem tudott még arra a magasabb fokára emelkedni, mely a szimbolumok vagy az átvitt jelentések iránt fogékony. Szó szerint vesz mindent s ha Hegel azt állítja, hogy a világ voltaképpen nem is exisztál, ő nyakon teremti Hegelt, s így demonstrálja neki ad oculos, hogy ugy-e, mégis csak exisztál a világ?! Sajátságos a hangja is: az az artikulátlan öblösség, melyet a németek *Brustion der Ueberzeugung*-nak neveznek.

... Istenem, már megint hova tévedtem. Nem is tudom, hogy kalandozhattam ilyen messzire, mikor *Brieux* urról akarok írni, a kitűnő francziáról, akinek *Szabadulás* című drámája ugyancsak lecsepüli a tudományt s a tudományos elméleteket. Maradjunk meg csak az irodalomban s állapítsuk meg, hogy a poétának nem muszáj okvetlenül okos embernek is lennie. Például a nagy Viktor Hugo csak geniális ember volt, de éppenséggel nem volt okos ember. Bizonyos, hogy *Brieux* ur olyan kábitóan nagy mértékével rendelkezik ennek a negatív kvalitásnak, hogy ettől még Hugónál is nagyobb genie, Verlaine-nél is nagyobb poéta, Baudelairenél is nagyobb művész lehetne. S bizonyára nem az ő igyekezetén mulik, ha nem az, s hogy az ő darabjánál üresebb, erőltetettebb s értetlenebb laposságot még színpadon nem láttunk.

Brieux ur félfüllel hallhatott valamit a nagyképi Brunetière elméletéről, s természetesen szószerint veszi. Hallhatott valamit az örökletesség elméletéről, s természetesen, ezt is szószerint veszi. S olvashatta gyerek korá-

ban a Molière doktorpizskáló darabjait s természetesen ezeket is szószerint veszi. Hogy a tudomány sohasem igért mindenhatóságot, boldogságot és örök életet, csak tisztán és pusztán igazságot; hogy éppen maguk a tudósok mennyire gyűlölik és megvetik azokat, akik az ő sejtelemszerű elméleteiket azon nyersen és tökéletlenül bele akarják vinni a gyakorlati életbe; s hogy az orvosi mesterség csak annyira tudomány, amennyire a vasuti kalauzság fizika: ezt *Brieux* ur nem tudja. A jobbik esetet mondom, mert úgy is mondhatnám: nem akarja tudni. Amugy csak nehéz fölfogású, ami nem bűn, csak szerencsétlenség. Emigy már rosszhiszemű is volna. A tudománynak nincs több köze a boldogsághoz, mint az asztaloságnak az esztetikához. Ha az asztalos szép asztalokat tud csinálni, annál jobb; ha az orvos, a törvényhozó, a gépész és a nevelő hasznát tudja venni a tudomány igazságainak, ez tiszta nyeresége az emberiségnek. De ha az emberek egészségesebbek, ha buták, boldogabbak, ha rabok és jobbak, ha tudatlanok — még ha ez így is volna, az sem bizonyítana a tudomány ellen. Épp ezért *Brieux* ur, ha tudna is meggyőzni, amint nem tud, ha tudna is megrázni, amire képtelen, és ha olyan korlátatlanul hatalmas is volna, amilyen mérhetetlenül nevetséges: akkor is csak azt czáfolná meg, amit senki sem mondott, azt döntené meg, amit senki sem állított, s azt ölné meg, ami sohasem élt. *Brieux* ur látott egy pár stréber orvost, amilyen nálunk is akad, Párisban is s egy ilyenek diszpéldányával perszonalifikálja a tudományt — ő, a Descartes s a Pasteur nemzetének fia. Ez a stréber doktor beteg és nem tud magán segíteni: a Roux doktor polgártársa evvel bizonyítja be az orvosi tudomány tehetetlenségét. Ennek a doktornak van egy örökbefogadott fia, akinek az apja mélabus volt s egy törvénytelen huga, akinek az anyja meg nagyon is vidám volt. A doktor ur nem hagyja őket összekelni: az örökletesség elmélete nevében. S ime, mégis elveszik egymást, a házasságuk boldog, a mélabus ember foghagymát eszik s a vidám asszonykának elég egy férfi is — és evvel a gyerekes mesével merik a Dumas- s a Carnot-dinasztiák hazájában leczáfolni az örökletességet. Hogy a mely tudós így alkalmazza az elméleteit, az épp olyan kötözni való bolond, mint amilyen lélektelen, élettelen s rövid két óra alatt is hetvenszer inkonzekvens figurák a *Brieux* ur alakjai, s mint amilyen hol kenetesen korlátolt, hol izléstelenül tendenciózus az ő kinosan tovakeczmergő dialogusuk: azt *Brieux* ur sohasem fogja fölérni észszel. Volta-képpen az értéke szerint nem is érdemes vele foglalkozni. De mégis szükséges, mert az efféle írók nemcsak alacsonyrendűek, hanem kártékonyak is; az írás hatalmával, az élő szó erejével, a vallás varázsával s a morál bűbájával ők vetik meg az ágyát az elbutításnak s a kizsákmányolásnak. S különben sem árt, ha néha ilyen darabot is látunk; jó ellenszere a mi kis gallomániáknak, ha megtudjuk, hogy a francziák sem mind félistenek s hogy köztük is akadnak, akik magukat idealistáknak nevezik, (amit mifelénk másképpen hínak.) Persze, a jó úgy e diadalának a szegény színészek adják meg az árát, akik lehetetlen szerepekben pironkodva és czéltalanul kószálnak a színpadon. Így kinlódtak ma is és én őszinte részvétem felől biztosítom a genialis *Márkus Emma* asszonyt, *Ujházyt*, *Császárt* s a többi hölgyet és urat, kivéve *Ivánfi Jenőt*, mert ő maga akarta így s a *Brieux* ur darabját ő fordította le magyar nyelvre.

Míg a Nemzeti Színház egy Dumas-epigonnal bajlódott, a Vígyszínház magát a mestert szólaltatta meg a föld alól. A Dumas fils egy félig elfeledett darabját adták, *Az Aubreyne elveit*, egyikét ama romoknak, melyeket a mester halála után a párisi spekuláció sietett kiásni és értékesíteni. Így támadt föl *A nők barátja* is, ez a

világ legédesebb darabja, s így az *Aubreyné* is, amely a nagy művészek szokatlanul szerencsétlen alkotása. Ugy járt, mint az oroszán, aki nagyot ugrik, s mikor a zsákmányát megkaparítja, akkor veszi észre, hogy kár volt a fáradságért. Az ő nagy tulajdonságait, az ő kábitó ékes-szólását, az ő aczéldrótos dialektikáját, az ő fenséges biztosságát, csodálatos elmességét és csalhatatlan technikáját annak a tézisnek a bebizonyítására fordítja, hogy könnyen adunk tanácsot — másnak. Ezt Brieux ur is be tudná bizonyítani, s amennyiben genie ereszkedik le hozzá, inkább a Musset bájosságának való, mint a Dumas bölcsességének. Külömben is, most is, a halála után is, nagyon nehezen tudok megbarátkozni a Dumas fiú ugynevezett problémáival, nagyon kisszerűeknek, nagyon relatívoknak, nagyon mellékeseknek érzem az ő hatalmas erővel megokolt igazságait. Mindig azt a türelemjátékot juttatja eszembe, amelyben négy borsszemlet kell egy kis üvegszekerény hozzáférhetetlen pléhcsatornájába beleeszkamotálni. Szép, hogy Dumas fiú ezt egy kézmozdulattal s hasonlíthatatlan eleganciával meg tudta csinálni — de evvel a fáradsággal az ő genieje a szociális kérdést is megoldhatta volna. Nem mondom én, hogy a poétának s a művészek tetszése szerint nincs joga a Davalagiritól a vakanturásig a legkülönbféle méretekben munkálkodni. De amely művész egyenesen kimondja, hogy ő az ő művészetét az emberiség s a társadalom szolgálatába adja, annak jogunk van azt kiáltani, s átkiáltani még a másvilágba is: drága mester, amiket kegyed bírál és mérlegel, azok nem az emberiség kérdései, nem a társadalom problémái, hanem a teli gyomor, a munkátlan élet, a bőrbe nem férő jó sor caprice-ai és okvetetlenkedései. Amíg a munkáslyánytól a színművésznőig millió meg millió asszony kéntelen a testével megkeresni, amit a munkája bére nem ad meg neki, addig engem a kaméliás hölgy történetében nem az érdekel, hogy a kép-mutató vén Duval kiegyezik-e vele ötven perczentre, hanem hogy ennek a beteg lyánynak el kellett magát adnia, ha nem akart éhen veszni.

Az *Aubreyné* rendezése és kiállítása csak olyan mintaszerű volt, mint a Vigszínház eddigi előadásai. A szerepek kiosztása azonban kevésbé volt szerencsés. Van a Vigszínháznak egy-két tagja, akiből soha sem lesz semmi; majd meg mások, akik kitűnőek volnának klaszszikus vagy romantikus szerepekben, de a modernségbe soha sem fognak beleilleszkedni. Annál meglepőbb volt *Molnár* László, a Shakespeare-színész, aki a Dumas szokott kommentátor figuráját szépen, nagy értelemmel s eleganciával berccsényizte el. Igaz, egy kicsit halkan is, aminthogy különben a Nemzeti színház művészeinek is a beszédjét ujabban még a földszinti bérlők lángesze sem érti meg, a karzat titkon érző lelke meg éppen csak ohajtva sejt.

Pató Pál.

Felolvasás Homérból. Jótékony mágnáshölgyek és urak a Várszínházban, szindarabokban műkedvelősködvén, még pedig meglepő tökéletességgel és egy tapasztalt festő rendezése mellett, gyönyörű élőképeket mutatva be. Meg nem állhatjuk, hogy ezek egyikét, mely Alma Tadéma híres festményét ábrázolja, a Strelisky tökéletes fotográfiája után ne reprodukáljuk. Az élőképek hölgyei a mágnásvilág legszebbjei közül valók s szépségük a klasszikus görög kosztümben csak jobban érvényesül.

Azok az asszonyok, akiket legjobban szeretnek még a házasságban is, nem azok, akik engednek, hanem akik ellentállnak.

Bergeret.

IRODALOM.

Novellákról lévén szó, *Feszty* Árpádot nemcsak vendégjogon illeti meg az első hely. A Pallas kiadásában megjelent *Az én parasztjaim* könyve minden sorában megismerszik az igaz művész, aki akármire nyúl, megvannak azok a fogásai, melyek az alkotó embert karakterizálják. Méray Horváth Károly, az ő czélbataláló elmességével menten fején találta a szegét, mikor a könyvéről irván, *Feszty* Árpádot a Jókai regényhőseihez hasonlítja. Nehéz is elkerülni ezt a hasonlatot, éppen *Feszty*-ről szólván, aki, mint az ő nagy ipja, a Csallóköz szülötte, a magyarságnak a tótság s a némettség tengereibe benyuló ez érdekes szigetének. S valóban, ez a szép piktor, az ő művészi hevületével és gyakorlati okosságával megtestesülése annak a magyar ideálnak, melynek a lélek tartományaiban s a föld rögein egyformán megvan a maga küldetéses jelentősége. A Csallóköz hűséges, nemes és okos népét fösti *Feszty* Árpád ezekben az odavetett skicceiben, amelyek mutatis mutandis nagyon hasonlítanak a Verga szicíliai paraszthistóriáihoz. Az előadásában megvan az a széles ecsetkezelés, mely annyiszor kísért a mi kép-kritikáinkban, s az a bizonyos levegő, mely enyhíti a vonalak ridegségét s harmóniába szerzi a fényvetés különféleségeit. Az egész érdekes kötetben van valami a fölfedező lelkesedéséből, mintha azt mondaná: ide nézzetek, emberek; lássátok, micsoda érdekes egyéniségek, micsoda emberi történetek találhatók ebben a szűk világban, ebben az alig észrevett pohár vízben. A piktor objektivitása így elegyedik a lírikus szubjektivitásával, s így keletkezik az a csevegő meshang, mely a nyári éjszakák melázó, szókereső, hol szókellő, hol ismételtető, ki-kitérő, majd meg nekiszárguló regéit juttatja eszünkbe, csöndes pipaszó mellett, csillagos égbolt alatt. Egy-egy mondat szerkezetén ha meglátszik a dilettáns, a dilettálás egyéb gyengeségeitől megóvja *Feszty*-t az a nagy routine, mely a művészet más térségein ment át a vérebe. Ahogy az eseményeket elrendezi, az alakokat beállítja s a hangulatát az egészen szétömlészi, sok czéhbéli író tanulhatna tőle. A realizmusa becses adalékká, a művésze élvezetes olvasmánynyá teszi ezt az ő első könyvét, amely aligha át nem fogja csábítani az irodalomba.

A dilettálás nehézségeivel küszködik egy másik író is, akinek neve a könyvpiacra új név, *Kálnay* László, s aki másképpen mint *Feszty* Árpád, nem egy másik művészetből, hanem a hétköznapi prózájából menekül át az irodalomba. A *Jaj és kacaj* szerzője, úgy tudom, ügyvéd, s nem is afféle kezdő, akin a jó tanácsok még foghatnának. Annak kell elfogadnunk, aki; lelkes, erős és igaz embernek, aki a megfigyelési érzét, igaz, azon nyersen dobja elénk, de erős ereken és kevés salakkal. Néhai jó Teleki Sándort juttatja eszembe, aki jó kedvvel vallotta magát kóta nélkül játszó cigánynak. *Kálnay* László is efféle naturalista, s nem szabad elhallgatni, hogy míg egyfelől nagyon is cifrázza, másfelől nincs érzéke a méretek iránt, s a koloratúrával néha agyonveri az egész melódiát. De sok báj is van az előadásában, különösen fővárosi ember számára, aki az előtte idegen vidéki életnek hű és érdekes mását találja a *Kálnay* írásaiban.

A czéhbéliek közül nem kvalitások nélkül való a *Thury* Zoltán *Bolondok* kötete sem, melynek egy-két darabját ez ujság hasábjairól ismerik kegyetek. Nem tudom, a fiatal és becsvágyó író tudja-e, hogy ő abból az orosz iskolából való, mely nálunk a ritkán szóló Gózsdu Elekben erősödött meg s a nagy ideje hallgató Petelei Istvánban szökken virágjába. Szürkét szürkébe fest, s a realizmusa hasonlatos amaz emberéhez, aki melázva kacsáztat sima kavicsokat a tenger színén; a kő is valóság, a víz is valóság, s mégis az egész aktus czéltalan, eredménytelen, titokzatos játék. Fájdalmas egy művészet, amelyben *Thury* Zoltánnak kedve telik, s az ember e nyülgös érzések közepett szinte észre sem veszi, micsoda biz-

tossággal s könnyed erővel játszsza ő az ő különös játékait. Tanácsokkal őt sem zaklatom; a fájdalmában részt veszek s a beszédjére szívesen figyelek — s úgy hiszem, minden olvasója így van vele.

Blarritz és Társa. Ez a czime Szomaházy István egy gyors népszerűsége jutott rajzának s ujabban egy husz ives kötetnek, mely az Athenaeum kiadásában jelent meg. Bajos e könyvről olyat mondani, ami olvasóink előtt akár az ismertető cikkek után, miket Szomaházy előző kötetéről irtunk, akár a novellák után, miket Szomaházy nekünk irt, ujság volna. Csak konstatálhatjuk, hogy Szomaházy e kötetében is a régi. Nem fogyott el a jókedve, nem szűkült a látóköre, nem apadt a malicziózus hajlama és nem kopott el a pennája. A kellemes írók közé tartozik és ezek közé tartozni nem a kisebb érdem. Elvégre elégedetlenkedni e rossz világgal nem is olyan nagy sor, de megelégedve lenni benne, ez már valami. És Szomaházy nagyon meg van elégedve, sok nevető figurát lát benne, jóízűen mosolyog rajtuk, de nem neveti őket ki. A türelmes humornak hangjai gyönyörködtetve szólalnak meg az ő apró elbeszéléseiben, melyek sokszor csak egy-egy adomának, vagy helyzetnek a reprodukálása, de jól eső grácia s ártatlan maliczia vonzóvá kedvessé és kellemessé teszi őket. Harminczegy ilyen apróságot tartalmaz legujabb kötete. Két esztendei termésnek legjavát. Van benne olyan is, amit *A Hét* olvasói már ismernek, de szívesen futnak majd rajta még egyszer keresztül. A könyv ára 2 frt.

Versek — mintha nem is volnának már versek, s a fülemilék is mintha elszerződtek volna hölgyzenekarokba, hogy annak huzzák, aki megfizeti. Az ujságírás rombozó hatása talán sehol sem mutatkozik olyan ijesztően, mint éppen verses irodalmunkban, melynek a legjobbjai némán gunyasztanak a kiszáradó faágakon. A legfiatalabbak valami kellemetlen Heltai-utánzással pályáznak a népszerűsége, holott mindent lehet utánozni, csak a gráciát nem, s a pajkosságot s a szeretetreméltóságot. Mégis föltűnik az ember előtt egy-egy magános poéta, aki elmenekül a közlegelőről s csöndesen művelgeti a maga földjét. Ilyen *Jékely* Aladár is, akiről *A Hét* mindig nagy reverenciával szólt s érzem, nem ok nélkül. Az ő nemrég megjelent *Apró dalai* nem mind egyformán sikerültek, de valamennyiben egyformán megvan a maga mesterségének az a babonás tisztelete, amely nélkül komoly ember és igaz poéta nincsen. Az előkelőség egyszerűségével dolgozik, riktó színek, kiáltó hangok és durva vonások nélkül, s olyik darabja, teszem a kegyetek előtt is ismerős *Parasztbecsület*, mintha a mi költészetünk nagy idejének volna utolsó megcsendülése.

Szávay Gyulában már több az élénkség, kevesebb a válogatás, de több benne az erő is és a szeme is többfelé néz; s különösen az az értékes benne, hogy nemcsak befelé néz, mint a mi legtöbb lírikusunk. Egyenetlennek elég egyenetlen, de ebből a hepehupából olykor igazi hegycsúcsok magaslanak elé, sőt valóságos Aetnák is, melyekből olykor szinte látás hévvel ömlik ki az indulat. Ezért hajlik is az ódára, amely műfajnak egy pár szép gyöngyét találhatni az ő *Ujabb költeményeiben*.

A báró *Kempelen* Farkas *Blanche*-ában nincs indulat; csöndes szenvedés van benne, melyet nyugodt boldogság vált föl, uri módon megcsinált, szép, kedves, elegáns versekben. Kegyetek a fiatal katona-poétát *Mezarthim* néven ismerik, s ismerik az ő első kötetét is, melynek a *Blanche* csak a gyarapított második kiadása. De ez a gyarapodás nagyon értékes és érdekes, különösen azok számára, akik a költőt már az ő első kötetéből megszerették — s ezek közzé számítom minden olvasóját. Mert a poéta regénye, mely ott nagy szomorúságban kezdődött meg, itt nagy boldogságban fejeződik be; s az ő finom előadásában mentül élethivebbnek tetszik, a részvétünk s az elégedettségünk annál nagyobb. *Kempelen* Farkasban elvitázhatatlan tehetség lakozik, s távol állván az ujságírástól, lehet, hogy egészen kifejezheti. Mert nem igaz, hogy Mars féltékeny Apollóra; a Balassi, a Zrinyi s a két Kisfaludy példája ellene szól.

Stampfel Károly pozsonyi könyvkereskedő kiadásában egy ily czimű művecske jelent meg: *Földrajzi és statisztikai zseballasz*. A mű bizonyára feltűnést fog kelteni, mert nemcsak az utazó közönségnek, de minden művelt embernek is *nélkülözhetetlen kézikönyvét* fogja képezni. A könyv kiállítása felette izléses és díszes. Tartalma sokoldalúsága daczára pontos és megbízható. A színes nyomású térképek, táblázatok és diagrammák kifogástalan kivitelűek és könnyen áttekinthetők. A gazdag tartalmat, a valóban csinos kiállítást tekintve, az ár — 2 frt 50 kr. — valóban igen mérsékelt.

KÖZGAZDASÁG.

A Budapest III. kerületi takarékpénztár e héten tartotta évi közgyűlését, mely egyszersmind az intézet főnállásának negyedszázados jubileuma volt. Az ünnepi érzés *Augenstein* Sámuel személyében találkozott, aki kezdettől fogva a takarékpénztár élén áll s így igazgatói jubileuma egybe esik az intézet jubileumával. Kartársai meleg óvációban részesítették, különösen *Beck* Dénes és *Schwarcz* Ármin hosszabb, lelkes beszédben méltatták szerzett érdemeit. A közgyűlés, melyen lovag *Falk* Zsigmond elnökölt, elfogadta az igazgatóság előterjesztését, mely szerint a kiadások és költségek, leírások, illetékek és adók levonása után a tiszta nyereség 15.253 frt 43 krajczár. Az alapszabályszerű dotálások után fenmaradó összegből 992 részvény után 7 forintjával (14%) 6944 forintot fizetnek osztalékul s a maradék 2979 frt 40 krt új számlára írják. Ezután a lelépő igazgatósági tagokat, *Mezei* Mórt és *Stern* Mihályt, továbbá a felügyelőbizottságban *Ehrlich* Sámuel, *Schwarcz* Ármin és *Beck* Dénest, pótagokul pedig *Gruber* Antalt és *Weisz* Sándort újból megválasztotta.

Tőkefelemelés. A Magyar Általános Hitelbank részvényeseinek 1897. márczius 29-én tartott rendes közgyűlése a társasági alaptőkének 15,000 darab 200 frttal teljesen kifizetett új részvénynek kibotása által 12,000,000 forintról 17,000,000 frtra emelését határozta. Az intézet aláírási felhívását mai számunk egész terjedelmében közli.

A budapesti villamos városi vasut részvénytársaság hatodik rendes közgyűlésének megtartását április hó 14-ére határozta el. A bemutatott 1896. évi mérleg a következő adatokat tartalmazza: *Vagyron*: A vasúthálózat, központi telep, kocsiállomány stb. értéke 4.532.469 frt 78 kr, szerződészerű óvadék a székesfővárosnál 50.738 frt 62 kr, felülvizsgálandó újabb építkezések és beruházásokért 910.459 frt 49 kr, a rendkívüli tartalékalap ingatlanai 141.225 frt 22 kr, a tartalékalap értékpapirjai 1,988.515 frt 43 kr, tartozók 194.892 frt 87 kr, pénztárszámla 5281 frt 76 kr, anyagkészlet 85.071 frt 29 kr, végösszeg 7,908.654 frt 46 kr. *Teher*: 49.287 darab részvény 4,928.700 frt, 713 darab törlesztett részvény 71.300 frt, rendkívüli tartalékalap 1,671.993 frt 58 kr, forgalmi tartalékalap 42.667 frt 79 kr, a pálya és felszerelések értékcsökkenésére, 1895-ből 197.626 frt 70 krajczár. A pálya és felszerelések értékcsökkenésére 1896-ra 60.000 frt, az előző évek sorsolásából hátralékos részvények 3800 frt, részvénytörlesztési részlet 1896-ra 32.600 frt, föl nem vett osztalék 1415 frt, nyugdíjalap 32.516 frt 64 kr, óvadékok 31.745 frt 78 kr, követelők 133.592 frt 45 kr, nyereségáthozat az 1895. évről 22.352 frt 65 kr, tiszta nyereség az 1896 évben 678.343 frt 87 kr, végösszeg 7,908.654 frt 46 kr. — *A nyereség- és veszteségszámlán* föltüntetett összegek a következők: *Veszteség*: Forgalmi kiadások 758.635 frt 49 kr, különös kiadások 239.564 frt 74 kr, leírás a pálya és felszerelések értékcsökkenésére 60.000 frt, a székesfőváros 2% részesedése 33.800 frt 55 kr, a részvénytörlesztési alapra 32.600 frt, nyereség 700.696 frt 52 kr, végösszeg 1,825.297 frt 30 kr. *Nyereség*: Nyereségáthozat az 1895. üzletévről 22.352 frt 65 kr, bevételek 1,802.944 frt 65 kr, végösszeg 1,825.297 frt 30 kr. Ez adatokhoz képest az igazgatóság az 1896. évi osztalékot 12 frtban javasolja a közgyűlésnek megállapítás végett.

Budapesti közúti vaspálya-társaság. Főmérleg 1896. december 31-én. *Vagyron*: Villamos átalakítás előtti vasuti beruházás 2,521.654 frt 98 kr, elmunkálatok és új tervezések 10.965 frt 36 kr, épületek és ingatlanok 1.028.654 frt 87 kr, lovak és leltárgyak 282.374 frt 37 kr, készletek 52.725 frt 55 kr, folyamatban levő vasuti építkezések és követelések 4,655.558 frt 69 kr, pénzkészlet, folyó számla-követelések és az esedékes kamatok 7,484.124 frt 53 kr, értékpapírok 4,548.965 frt 41 kr, tárczában lévő társulati részvények 5,371.300 frt, összesen 25,956.323 frt 76 kr. *Teher*: részvénytőke 10,371.300 frt, kötvénytőke 9,000.000 frt, társasági alapok 3,510.336 frt 77 kr, tartozások 2,085.384 frt 25 kr, nyereség 989,302 frt 74 kr, összesen 25,956.323 frt 76 kr. Az üzleti zárószámla következő számokat mutat: *Bevételek* összesen 2,675.456 frt 8 kr, hozzá az 1895-iki nyereséymaradvány 243.356 frt 24 kr, összesen 2,918.812 frt

32 kr. *Kiadások*: Üzleti kiadás 1.154.031 frt 95 kr, a villamos üzem költsége június 1-től december 31-ig 166.949 frt 88 kr, kötvénymarkatok 341.145 frt 39 kr, adó és illetékek 174.772 frt 36 kr, tőketörlesztés 62.370 frt, leírások 23.040 frt, járuléka a nyugdíjalaphoz 7200 frt, nyereséjuttalékok 51.600 frt, osztalék (részvényenkint 14 frt) 541.345 frt, átvitel új számlára 396.357 frt 74 kr, összesen 2.918.812 frt 32 kr.

Az »Adria« m. kir. tengerhajózási részvénytársaság f. hó 30-án tartotta meg ez évi rendes közgyűlését. Az előző évről új számlára áthozott 2352 frt 28 krral együtt 365.457 frt 24 kr. tiszta nyereséggel záródik a mérleg. A közgyűlés az igazgatóság javaslata értelmében a tiszta nyereség hovaforrására nézve elhatározta, hogy 5 százalék, azaz 18155 frt 25 kr. a tartalékalaphoz csatoltassék s az idei részvényszelvény ápr. 1-től kezdve a pesti magy. keresk. bank és a Wiener Bankverein főpénztárainál 10 frral beváltassék s erre 250.000 frt fordítottassék.

A magyar ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság mult hó 31-én *Tisza* István gróf elnöklésével tartotta közgyűlését. A tiszta nyereség 761.330 frt 15 krt tesz, melyből a közgyűlés határozata szerint részvényenkint 6 frt osztalékot fizetnek. A felügyelő bizottságba a régieket, s ötödik új tagul id. *Ráday* Gedeon grófot választották meg.

Az »Anker« élet- és járadékbiztosító társaság. A részvényesek 38-ik rendes közgyűlése 1897. április hónap 13-án délelőtt 11 órakor fog Bécsben, a társaság helyiségében megtartatni.

HETI POSTA.

Az ételekről. A jóságos és lovagias Porzó mesteren kívül *Zilahy* Ágnes asszony, a kitűnő szakácsnő és a jeles írónő is volt olyan kedves, hogy az én minapi dilettáns cikkelyemet észrevegye. Köszönöm az ő nagysága figyelmét és szeretetreméltóságát; különösen, hogy az én erdélyi s jó gazdasszony voltomat menten észrevette. Ismerem, amint nem is lehet másképp, az ő kitűnő szakácskönyvét is, sőt ettem az ő magyar befőztjéből is, amelyet minden magyar gourmének figyelmébe ajánlok. Én Takácsnál vettem a hatvani-utcában; egy kicsit drága, de nagyon jó. Szívvel üdvözlö *Emma*.

De profundis. Eltettük érni, mint a kőkönyvt. De fanyarságából nem akar engedni. Mi vagyunk az oka?

Anyámhoz. Az anya emlékeztetheti gyermekét arra az időre amikor ölebe hordta, járnai tanította; de furcsa, mikor a gyermek emlékezteti anyját, hogy »szívám emleid édes tejét«, amire a természet rendje szerint ő nem emlékezhetik. Egyébiránt dicsérjük buzgalmát. Egyelőre maradjon csak az olvasásnál.

Faust. Kivánságához képest — poste restante.

Bécs. *U. Rózsa*. A hóhér kötele nem épen minta-regény és Petőfi sem tartotta annak. Kenyérért íródott és nem pályázott dicsőségre. A regény keletkezéséről bővebb adatokat találhat a Petőfi hat kötetes teljes kiadásában (Athenaeum 1896.) A sok kedves bókot köszönjük. Üdvözlö!

Somogy-Csurgó. A nagysád által reklamált női arcképek már mind megjelentek *A Hétk*ben. Hogy is tartja a közmondás? Több hét mint — nagy ember.

Nem közölhetők: Éj a tavon. — A rémkiarály.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Főmunkatárs: KÓBOR TAMÁS.

Nyersselyem básztruhákhoz való kelmét 8'65 frt-tól 42 frt 75 krig egy teljes öltönyre — Tussors- és Shantung-Pongees valamint fekete, fehér és színes *Henneberg* selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként, sima, csikos, koczkázott, mintázott, damaszt s. a. t. (mintegy 240 különböző minőség, 2000 szín és mintázatban s. a. t.) a megrendelt árukat postabér és vámmentesen, házhoz szállítva, valamint mintákat postafordultával küldenek *Henneberg G.* (cs. és kir. udv. szállító) selyemgyárak Zürichben. Svájcba címzett levelekre 10 kros, levelező lapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek. 3

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN-FÉLE
COGNAC
MINDENÜTT KAPHATÓ.

Feszty-társaság körkép palotája városligetben.

„Krisztus a keresztfán

és

Jeruzsálem“

körkép felállítására végett zárva.

Magyar folyam- és tengerhajózási r. t.

A Sabácz és Mitrovicza közötti hajójaratokat f. é. márczius 21-től kezdve az alább jegyzett menetrend szerint Bosna-Rácsaig terjeszti ki.

Menetrend.

Sabácz-Mitrovicza és B.-Rácsa között naponként.			
Lefelé	Állomások	Fölfelé	
Ind. 11 ⁰⁰ d. e.	Bosna-Rácsa	érk. 10 ²⁰ d. e.	
» 11 ⁰⁰ »	Magyar-Rácsa	ind. 10 ²⁹ »	
» 11 ⁴⁰ »	Bossut*	» 9 ²⁰ »	
érk. 1 ⁰⁰ d. u.	Mitrovicza szpart	» 8 ⁰⁰ »	
ind. 2 ⁰⁰ »	» »	érk. 7 ⁴⁰ »	
» 2 ¹⁵ »	Szerb-Mitrovicza	ind. 7 ²⁰ »	
» 2 ¹⁵ »	Mitrovicza város	» 7 ²⁰ »	
» 3 ⁰⁰ »	Jarác*	» 6 ²⁰ »	
» 4 ¹⁵ »	Klenák*	» 5 ¹⁵ reg.	
érk. 4 ³⁰ »	Sabácz	» 5 ⁰⁰ »	

A tiszai jaratokat Csongrád és Szeged, valamint Szolnok és Csongrád között f. é. márczius hó 23-tól kezdve a következő menetrend szerint indítja meg:

Menetrend.

Csongrád és Szeged között. Péntek kivételével naponként.			
Lefelé	Állomások	Fölfelé	
Ind. 5 ⁰⁰ reg.	Csongrád	érk. 7 ⁴⁵ este	
» 5 ³⁵ »	Szentcs	ind. 7 ¹⁰ »	
» 6 ¹⁰ »	Csány	» 6 ¹⁰ »	
» 6 ⁴⁵ »	Mindszent*	» 5 ⁴⁰ d. u.	
» 8 ¹⁰ »	Algyő*	» 3 ⁴⁰ »	
érk. 9 ⁰⁰ »	Szeged	» 2 ³⁰ »	
Szolnok és Csongrád között. Péntek kivételével naponként.			
Lefelé	Állomások	Fölfelé	
Ind. 1 ³⁰ d. u.	Szolnok	érk. 10 ⁰⁰ d. e.	
» 2 ²⁰ »	T.-Várkony	ind. 9 ⁰⁵ »	
» 2 ⁴⁰ »	T.-Vezseny	» 8 ⁴⁵ »	
» 4 ¹⁰ »	Ó- és Uj-Kécske**	» 7 ¹⁰ »	
» 5 ⁰⁰ »	T.-K.-Inoka***	» 6 ²⁰ »	
» 5 ²⁰ »	T.-Ugh*	» 5 ⁴⁶ reg.	
érk. 6 ⁴⁰ »	Csongrád	» 4 ¹⁵ »	

* Ladik állomás.

** A gőzösök Uj-Kécskén kötnek ki.

*** A gőzösök T.-Kürthön. » »

ERDÉLYI

cs. és kir. udvari fényképész

tudatja, hogy

Kossuth Lajos- és Ujvilág-utca sarkán levő

— UJ MUTERMÉT megnyitotta. —

Bejárat: Ujvilág-utca 2. sz.

TELEFON.

LIFT.

Fiók-müterm: V., Erzsébet-tér 18.

Az előszóból.

E könyvvel azokon a háziasszonyokon akarok segíteni, akik jó és egészséges ételt kívánnak, de rossz a szakácsnéjok s maguk főzni nem tudván, nem segíthetnek a bajon s nem szolgálhatnak magyarázattal a szakácsnénak. Az egyszerű, rendes, izléses főzéshez először is tiszta, rendes személy kell, aki a főzés előtt mindent *pontosan és alaposan megvizsgál, megmér* és azonkívül jól ismeri az anyagot, a melyet használ. Mert talán nem kell mondanom, hogy rossz anyagból senki sem tud jót készíteni, pedig tudom, hogy főleg nálunk Magyarországon megvan az a szerencsétlen vélemény, hogy a rossz anyagot páczolás, savanyítás, fűszerezés által kitűnővé lehet tenni. Az bizonyos, hogy ily módon előállíthatni valamit, de semmiesetre sem azt, amit kellene: egyszerű jó ételt. Figyelmeztetem azért olvasóimat, hogy a főzőleányt vagy rendes szakácsnéjokat tanítsák meg arra, hogy jól *válasszon minden anyagot*. Ha a hús, vaj, tojás drágább, bizonyára jobb is; a jó marhahús jobb levest ad, a friss tojásból készített sütemény tovább eláll és a vaj csakis frissen jó a főzéshez. Azután igen kérem, mérjenek meg mindent, mert nem elég, ha a tészta csak ma sikerül, hanem holnap és holnapután is jónak kell annak lennie. Minden konyhában *legyen óra*, mert a húsokat is pontosan kell sütni; azok is rosszak, ha vagy kiszáradva vagy nyersen tálaltatnak fel. Egyszóval *jó anyag, pontosság, tisztaság* és akkor minden sikerül, feltéve, hogy a kemence jó karban van és a szakácsné jókedvű.

Ara csak 1 frt.

GYAKORLATI SZAKÁCSKÖNYV

IRTA

GRÓF

FESJETICH

ANDORNÉ,

PEJACSEVICH LENKE GRÓFNŐ



Az

ATHENAEUM R.T. KIADÁSA BUDAPESTEN
ARA 1 FRT.

Kapható minden könyvkereskedésben és a kiadónál (Athenaeum könyvkiadóhivatala, Budapest, Ferencsik-tere 3. sz.), hol postai megrendelések egy forint beküldése ellen pontosan elintéztetnek.

Könyvem csak a mindennapi konyhával foglalkozik és a járatlan háziasszonyon akar segíteni, a ki, ha figyelemmel olvassa és pontosan követi intéseimet, minden bizonynyal jó ebédet fog tálalhatni. Én sem a magyar, sem a francia, sem az angol, sem a német konyhát nem pártolom, csak azt, a mi bennök jó, könnyen főzhető és egészséges: azokat az ételeket, a melyeket az egész civilizált világon minden jó-módu család asztalán megtalálunk. Az erős, vérrontó és ételmásító fűszereket nem pártolom, azért könyvemben ezekről sehol se lesz szó; aki ezeket kívánja, saját maga pótolhatja; nagyon pártolom azonban a tejet és az édes tejfelt, mert azok teszik az ételeket izlettessé és könnyűvé.



Magyar általános hitelbank.

Hirdetmény.

A Magyar Általános Hitelbank részvényeseinek 1897. márczius 29-én tartott rendes közgyűlése a társasági alaptörvénynek 15,000 drb 200 frttal teljesen befizetett új részvények kibocsátása által 14.000,000 frtról 17.000,000 forintra emelését határozván el, egyuttal a régi részvények birtokosainak az új részvények átvételére nézve az alapszabályok 9. cikkében biztosított elővételi jog gyakorlása tekintetében a következő módokat állapította meg:

1.

A részvényest az alábbi feltételek mellett birtokában levő tizennégy-tizennégy darab teljesen befizetett részvényre elővételi jog illeti meg három-három darab új részvényre.

2.

A részvényesek által elővételi joguk alapján átveendő új részvényekért darabonként a teljes névértéknek megfelelő 200 firt és a tartalékalap részére 125 forint fizetendő be, hozzáadva az ezen összegek után 1897. január 1-től a befizetés napjáig járó 5 százalékos kamatozatokat.

3.

Az elővételi jog gyakorlása végett a régi részvények, két számszámjegyzék kíséretében, a melyekhez minták a bejelentési helyeken ingyen kaphatók, **1897. május 1-től 15-ig** lebélyegzés végett, az egyes helyeknél szokásos üzleti órákban bemutatandók:

Budapesten a társaság pénztáránál;

Bécsben a »K. K. priv. Oesterr. Credit-Anstalt für Handel und Gewerbe« czimű intézetnél;

»S. M. von Rothschild« czimű bankháznál;

Berlinben a »Direction der Disconto-Gesellschaft« czimű intézetnél;

»S. Bleichröder« czimű bankháznál;

M/m. Frankfurtban »M. A. von Rothschild & Söhne« czimű bankháznál.

4.

Az elővételi jog bejelentése alkalmával a bejelentő helynél minden bejelentett új részvény után 125 forint a tartalékalap számára és ezen összegnek 1897. január

1-től a bejelentés napjáig számítandó 5 százalékos kamatai fizetendőek be.

Azon részvényes, aki elővételi jogát az előzőleg említett határidőig és módon nem gyakorolja, elveszti e jogot.

5.

A részvényes által bemutatott részvényeket a bejelentési hely a következő záradékkal: »Elővételi jog gyakorolva, 1897. Bezugsrecht ausgeübt« lebélyegzi és a lebélyegzés után a részvényesnek a számszámjegyzék egyik példányával, a melyen a bejelentett elővételi jogra eső új részvények összege ki van tüntetve, visszaadja.

Ezen jegyzéknek visszaszolgáltatása és részvényenként 200 forint tőkeösszegnek, valamint az 1897. január 1-től az átvételi napig járó 5 százalékos kamatoknak lefizetése mellett, az új részvények 1898. május hó 1-én lejárási és következő részvényekkel ellátva, a lebélyegzés után nyolcz nap mulva kiszolgáltatnak.

6.

Ezen tőkeösszeg az elővételi jognak, valamint a 4. pont szerint a tartalékalap részére teljesített befizetések különbeni elvesztése mellett, legkésőbb bezárólag 1897. évi június hó 30-ig egyszerre fizetendő le ugyanazon helyen, ahol a régi részvények lebélyegzése eszközöltetett.

7.

A német birodalmi helyeken csak német birodalmi bélyeggel ellátott új részvények adatnak ki; e bélyeg költségeit a részvényes viseli.

8.

Az új részvények birtokosai 1897. január 1-től kezdve az üzlet eredményében, valamint a részvényeseket megillető összes jogokban a régi részvények birtokosaival egyenlően résztvesznek.

9.

A részvények névértékén felül teljesített befizetés — az új részvények kibocsátásával járó tényleges költségek levonása után — a társasági tartalékalap javára iratik.

Budapest, 1897. márczius 29-én.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága.

Legnagyobb

DIVATÁRUHÁZ BÉCSBEN

VI., Mariahilferstrasse 81—83. (pincze, földszint, félemelet és első emelet.)

 a **LESSNER D.**  czég.

Legdivatosabb, legjobb gyapjuszövetek	35 krtól — 95 krig.
Különleges tiszta gyapjuszövetek	1 frttól — 5 frt 60 »
Francia és schweiczi selyemszövetek	60 krtól — 4 frt 20 »
Legujabb, remek mosószövetek	26 » — 85 »

Raktáron vannak minden elképzelhető, a divatáru szakmába vágó szövetárak meglepő és versenynélküli nagy választékban.

FIGYELEMRE MÉLTÓ

VÁLASZTÉK ÉS ÁRAK.

Vidéki vevőinknek mintagyűjteményeket, illusztrált és a legfrisebb újdonságokat tartalmazó árjegyzékeket kívánatra ingyen és bérmentesen küldjük.

Fontos! A minta-megrendeléseknél kívánatos az óhajtott kelme árának és minőségének lehető pontos megjelölése, hogy a megrendelni szándékolt árunemekből mentől gazdagabb választéket bocsáthassunk a megrendelők rendelkezésére. **Fontos!**